

Pedagogiska institutionen

Självvärdering 2004

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING	3
<i>Arbetet med självvärderingen</i>	3
<i>En återblick på institutionens framväxt och profil</i>	4
DEL 1: BASFAKTA	8
DEL 2: GRUNDUTBILDNINGEN	14
<i>Förutsättningar</i>	14
<i>Utbildningens mål</i>	15
<i>Ekonomi</i>	16
<i>Studenter</i>	17
<i>Lärare</i>	19
<i>Jämlikhet, jämställdhet och mångfald</i>	20
<i>Infrastruktur</i>	21
<i>Process</i>	21
<i>Utbildningens uppläggning</i>	22
<i>Samverkan och internationalisering</i>	27
<i>Utvärdering, utvecklings- och kvalitetsarbete</i>	29
<i>Resultat</i>	30
<i>Sammanfattande analys av grundutbildningen</i>	34
DEL 3: FORSKARUTBILDNINGEN	38
<i>Förutsättningar</i>	38
<i>Utbildningens mål och organisation</i>	38
<i>Ekonomi</i>	41
<i>Doktorandernas studie- och arbetssituation</i>	43
<i>Jämlikhet, jämställdhet och mångfald</i>	44
<i>Infrastruktur</i>	45
<i>Process</i>	45
<i>Resultat</i>	52
<i>Sammanfattande analys av forskarutbildningen</i>	54
<i>Förteckningar</i>	56

Självvärdering: Examensämnet pedagogik vid Pedagogiska institutionen, Uppsala universitet¹

INLEDNING

Arbetet med självvärderingen

Vid institutionsstyrelsen (IS) den 29 september 2003 informerades om HSV:s upptaktsmöte och att studierektorerna för grundutbildningen (GU) och forskarutbildningen (FU) skulle närvara vid detta tillfälle. Vid IS den 26 november rapporterades från upptaktsmötet. Anvisningarna delades ut till all personal vid institutionen. Självvärderingens innehåll har därefter diskuterats på personaldagarna den 4 februari och 4 mars samt på IS:s möte den 26 mars 2004, då självvärderingen formellt fastställdes.

Vid IS möten fram till januari 2004 deltog studeranderepresentanter från GU och FU men därefter har vi saknat studeranderepresententer från GU (trots att fakultetssamordnaren försökt hjälpa till med rekryteringen). Institutionen har en bred bas och smal topp när det gäller antalet studenter på de olika nivåerna. Det innebär att många läser ämnet under endast en termin. Detta försvårar valet av studeranderepresentanter till olika organ och grupper. Nuvarande studerande på grundnivå har således inte varit involverade i självvärderingsarbetet medan däremot doktoranderna (med doktorandanställning) har varit mycket aktiva. Den administrativa personalen har deltagit aktivt både vid personalmötena och genom att sammanställa underlag av skilda slag.

Arbetet med självvärderingen har letts av en grupp utsedd av IS bestående av prefekt och tre studierektorer. Även Programmet för personal- och arbetslivsfrågor har utvärderats under våren 2004. Den självvärderingen skulle vara klar 16 februari och detta påverkade arbetet inom GU-delen genom att berörd studierektor även är programsamordnare och sålunda varit starkt involverad i bägge arbetena.

Vid personalmötet den 4 februari diskuterade personalen i grupper om institutionens starka och svaga sidor samt utvecklingspotentialer. Grupperna presenterade sina synpunkter muntligt men lämnade även korta skriftliga underlag. Till personaldagen den 4 mars fanns ett första utkast till rapport som

¹ Rapporten behandlar enbart den utbildning i examensämnet pedagogik som bedrivs vid Pedagogiska institutionen. Kurser på C- och D-nivå och forskarutbildning i ämnet pedagogik som ges vid Institutionen för Lärarutbildning (ILU) behandlas i den självvärdering som Utbildningsvetenskapliga fakulteten ansvarar för.

diskuterades i grupper. Skriftliga kommentarer lämnades in. Vid bägge dessa sammankomster var olika personalkategorier representerade. Dessutom har alla lärare/forskare ombetts ge skriftliga synpunkter på några utvalda frågor.

Med hjälp av Uppsala universitets enhet för Kvalitet och utvärdering har en enkät skickats ut till samtliga som tagit ut en examen om minst 60 poäng i huvudämnet pedagogik under åren 1996-2001.

En återblick på institutionens framväxt och profil

En universitetsinstitutions profil skapas i stor utsträckning av intresseinriktningen hos de människor som haft och har ledningsansvaret vid institutionen. Därför redovisar vi inledningsvis helt kort huvuddragen i institutionens framväxt och profil alltsedan 1950-talet.

När lärostolen i pedagogik vid Uppsala universitet 1948 klövs i två, psykologi respektive pedagogik och pedagogisk psykologi, ställdes dessa båda ämnen sida vid sida. Sedan psykologins perspektiv och metoder inom pedagogisk forskning börjat kompletteras med andra, bestämdes dock 1970 att i fortsättningen skulle nya tjänster i riket enbart ges benämningen pedagogik. I det följande belyses hur institutionens verksamhet sedan delningen förhållit sig till den inomvetenskapliga debatten och samhällsutvecklingen samt vilken betydelse rekryteringen av forskare och lärare från andra universitet haft.

Wilhelm Sjöstrand tillträdde den första professuren i pedagogik och pedagogisk psykologi 1949 och efterträddes 1976 av Urban Dahllöf som då kom från Göteborg. Utöver grund- och forskarutbildning hade institutionen ursprungligen även ansvar för den kurs i psykologi och pedagogikens teori och historia som alla blivande ämneslärare vid de allmänna läroverken måste genomgå. Detta åtagande upphörde vid lärarhögskolans tillkomst 1964, till fullo dock först 1969. Samma år erhöll en av Sjöstrands elever, Karl-Georg Ahlström, en professur i praktisk pedagogik vid lärarhögskolan, och ännu en professur där, nu i pedagogik, tillföll 1974 göteborgaren Erik Wallin. I deras skyldigheter som verksamma vid lärarhögskolans pedagogiska institution ingick att initiera och leda FoU- arbete bland lärarutbildarna, *forskningsanknyta* utbildningen samt undervisa inom forskarutbildningen i pedagogik. Då den nya högskoleorganisationen sattes 1977, övergick lärarhögskolan till att bli institutionen för lärarutbildning inom universitetet och dess pedagogiska institution sammanslogs med universitetets.

Under senare delen av 1980-talet tog forskningsanknytningen av lärarutbildningarna konkret form i Centrum för barnkunskap (senare barn- och ungdomsvetenskap) och Centrum för didaktik, först finansierade av styrelsen för Uppsala högskoleregion och senare av sektorn för lärarutbildning. För den vetenskapliga ledningen stod Karl-Georg Ahlström och för att ge olika kategorier av lärare särskild behörighet till forskarutbildning i pedagogik anordnades påbyggnadsutbildningar, som bl.a. forskare vid Pedagogiska institutionen undervisade i. Vid 1990-talets mitt övertogs verksamheten av Institutionen för lärarutbildning men samverkan bestod i form av en professur.

I sin forskning hade Sjöstrand främst ägnat sig åt de pedagogiska idéernas historia och utbildningsväsendets framväxt, åt mentalhygieniska och

psykoterapeutiska aspekter på människors anpassning till villkoren i skola och samhälle samt åt frågor om hur skolundervisningens mål, metoder och organisation förhåller sig till elevers behov, intressen och intellektuella färdigheter. Dessa områden var länge de väsentligaste ingredienserna i grundutbildningen, och studerande för fil. lic. examen kunde specialisera sig inom ett av dem. Kurserna för två och tre betyg (de nuvarande B- och C-nivåerna) avsåg främst att ge studenterna, av vilka merparten var lärare, inblick i en skolpsykologs uppgifter och viss träning i att hantera dem. Först när en riksorganisation för utbildning av psykologer tog form i slutet på 1960-talet fick grundutbildningen ett nytt innehåll. Institutionen gav dock en särskild kurs på A-nivå för blivande psykologer och professorerna handledde uppsatsarbeten för psykologexamen ända till 1980, då en ny psykologlinje inrättades vid universitetet som institutionen också medverkade i men i mindre skala.

Skolpsykologi som ledmotiv i grundutbildningen efterträdde under 1970-talet av utbildningsteknologin, bl.a. torgförd av universitetspedagogiska utredningen som flera av institutionens forskare och lärare medverkade i. Därmed blev tillvägagångssätt för att planera, genomföra och utvärdera utbildningar centrala i ämneskurserna på olika nivåer. Kortare kurser, som enbart handlade om detta och riktade sig till lärare och utbildningsledare i organisationer och företag, tillkom i rask takt. Den behavioristiska grundsyn och normativa hållning som då präglade undervisningen i utbildningsplanering utsattes dock snart för hård kritik, och då även efterfrågan på kurser i utbildningsplanering började avta, försvann de vid 1980-talets början. Utbildningsplaneringens kärnfråga, nämligen hur förutsättningarna för en utbildning i samspel med processerna i undervisningen ger utslag i undervisningsresultaten, hör till de mest centrala i pedagogiken och har sedan dess en given plats i grundutbildningens program.

När skolväsendet blev decentraliserat miste dess lärare förmånen att få tjänstledigt med B-avdrag för att fortbilda sig. Inslaget av lärare bland de studerande minskade därför starkt från 1980-talets mitt. I gengäld har skolor i Uppsala och dess närhet ofta anlitat institutionens lärare och forskare för att föreläsa under fortbildningsdagar och ge kurser i anslutning till lokalt utvecklingsarbete.

Forskningen inom Sjöstrands prioriterade områden har varit livaktig men handlat om andra objekt än dem han studerade. Snart tedde det sig t.ex. mer angeläget att reda ut hur skolans läroplaner och undervisningsinnehåll förändrats med samhällsutvecklingen än hur dess organisation växt fram, och högskolans utveckling, som man länge ägnade ringa uppmärksamhet, är numera ett minst lika vanligt studieobjekt som grundskolans historia. Främst har Urban Dahllöf bidragit till det sistnämnda och bl.a. belyst pedagogikämnets utveckling i Norden.

Gösta Berglund övertog vid 1970-talets mitt ledningen för den forskning som hade mentalhygienisk och terapeutisk inriktning. Åtskilliga studier gjordes för att belysa effekterna av olika former av behandling av missbrukare.

I och med vårdutbildningarnas forskningsanknytning på 1980-talet tog frågeställningar förknippade med vård och omsorg överhand och ett nytt, snabbt växande forskningsfält intog det gamlas plats. Utbildningsteknologisk grund

hade däremot de studier som Karl-Georg Ahlström startade vid 1960-talets mitt i syfte att utveckla metoder för undervisning av döva och blinda barn och ungdomar. Intresset för detta avklingade i takt med att motståndet mot *självinstruerad undervisning* växte i 1970-talets skola och annan specialpedagogisk forskning tog i gengäld vid, forskning som bl.a. handlat om hur skolans resurser utnyttjats för specialundervisning och vari speciallärares kompetens består.

Det tredje område som präglade Sjöstrands tid som forskningsledare gällde i vad mån en utbildning med hänsyn till mål, organisation och innehåll är i samklang med elevernas olika förutsättningar. Kvantitativa mätningar, experimentell metodik och utgångspunkter hämtade från psykologin kännetecknade analyserna av dessa problem. Det var t.ex. vanligt att söka svar på frågor som denna: *Vad beror svårigheter att lära sig läsa, stava och andra färdigheter på, och hur kan problemen reduceras?*, men sedan 1970-talet har undersökningar av detta slag knappast förekommit. Tidstypiska är även de experimentella studier som i anslutning till införandet av grundskolan gjordes för att utröna om undervisningsresultaten i ett odifferentierat skolsystem kan vara desamma som i ett, med avseende på elevernas intellektuella förutsättningar, organisatoriskt differentierat system.

Den analys som Urban Dahllöf företog i slutet av 1960-talet av dessa och andra differentieringsundersökningar ledde emellertid till att värdet av kvantitativa och experimentella studier av undervisningsförlopp starkt ifrågasattes. I deras ställe uppstod en utvärderingsforskning som analyserar karaktären hos och samspelet mellan en utbildnings olika komponenter. Under årens lopp har utvärderingar av många typer av utbildningar skett–från postgymnasial nivå i högskolor och företag till alternativ pedagogik i förskolor– och utvärdering blivit något av ett signum för institutionen. Parallellt med denna utveckling började man skapa metoder för att kartlägga innehåll och händelseförlopp i undervisning och barnomsorg, vilket på senare år engagerat allt fler av institutionens doktorander.

Forskningen inom de ursprungligen utstakade områdena är alltså fortfarande livaktig, men problemen som nu analyseras är av annan art än tidigare och betraktas från andra perspektiv än enbart psykologiska. De angrips med metoder bland vilka de kvantitativt-experimentella numera är sällsynta i stället för att som tidigare dominera. Även nya forskningsfält har etablerats.

Då Erik Wallin tillträdde sin tjänst i Uppsala tog han initiativ till studier av förutsättningarna för och effekterna av lokalt utvecklingsarbete inom skolväsendet. Denna verksamhet, som gemensamt finansierades av stat och kommun, hade klara centralistiska inslag och upphörde i samband med decentraliseringen under 1980-talet. I stället uppstod en flora av 'lärarledda utvecklingsarbeten' i skola och barnomsorg. En rad sådana har kartlagts och penetrerats av institutionens forskare från olika perspektiv och med skilda metoder. I det sammanhanget uppmärksammas även problem beträffande skolans ledning och organisation. Här lades grunden till ett nytt forskningsområde som attraherat många studerande.

Samarbetet med lärarutbildningssektorn på 1980-talet resulterade bl.a. i flera avhandlingar i pedagogik med ämnesdidaktiskt innehåll, men också i

undersökningar av hur lärarkandidater handleds under praktiktjänstgöringen, vilka uppfattningar om undervisning och lärarskap som lärarutbildare ger uttryck för i sin undervisning samt hur man socialiseras till lärare. Intresset för lärarutbildningsfrågor har en tid varit svalt men tycks på nytt ha väckts och forskningen inom området är under framväxt.

Institutionen är den enda i riket där trafikpedagogisk forskning varit ett stående inslag. Upprinnelsen är de kartläggningar som Karl-Georg Ahlström gjorde av kunskaper, hållningar och beteenden hos unga och äldre trafikanter före och efter omläggningen till högertrafik 1967. Även Gösta Berglund visade intresse för frågor av detta slag och ställde sig senare i spetsen för ett par större trafikpedagogiska projekt. År 1993 anvisade Trygg Hansa medel till en adjungerad professur i trafikpedagogik som upphörde när innehavaren gick i pension 1996. Den trafikpedagogiska forskningen hade då bl.a. resulterat i en doktorsavhandling, flera licentiatavhandlingar och åtskilliga C- och D-uppsatser.

Vid mitten av 1990-talet tog en ny generation professorer vid, Sverker Lindblad, Tomas Englund, Ulla Riis, Donald Broady (tjänst vid Institutionen för lärarutbildning), Ulf P. Lundgren (fr.o.m. 2000) och Christina Gustafsson. Flera forskningsområden fick en fortsättning och vidareutveckling i deras arbeten, Läroplansteori, pedagogiska processtudier, didaktik och högskolepedagogiska frågor. Andra områden tillkom, t.ex. frågor om IKT-användning i utbildning, utbildningssociologi, vårdforskning och livshistorieforskning och vårdforskning. I dag utgör samtliga dessa inriktningar institutionens profil.

Del 1: Basfakta

Tabell 1a: Lärare och antal aktiva doktorander som dessa lärare handleder.

Kön	Anställning (anställningsform)	Akad titel o inriktn	Anställn omfattn (%)	Uppskattad tjänstgöring i i procent av heltid				Antal doktorander som handleds under perioden	
				GU	FU	Fo	Adm	Huvudhl	Bitr hl
Man	professor	professor	100	5	45	40	10	10	
Man	professor	professor	(100) 50	5	20	20	5	6	1
Kvinna	professor	professor	100		50	30	20	4	2,5
Kvinna	professor	professor	(100) 20	5	10		5	5	0,5
Man	professor ILU	professor	20		20			11	0,5
Man	Professor Dalarna	professor	20		20			5	
Kvinna	univ lektor,vik	fil dr	100	80			20		
Kvinna	univ lektor	fil dr	50				50		
Man	univ lektor	docent	(100) 20		10	10		1	
Kvinna	univ lektor	fil dr	(100) 75			50	25		0,5
Kvinna	univ lektor	docent	(100) 20		5	10	5	3	0,5
Man	univ lektor	fil kand	100	80			20		
Kvinna	univ lektor	ph d	100	30	10	40	20		0,5
Man	univ lektor,vik	fil dr	100	80			20		
Man	univ lektor	docent	(100) 20	10		10			0,5
Man	forskare tidsb	docent	(100) 50			50		3	1
Man	forskare tidsb	fil dr	50			50			
Man	forskare tidsb	fil dr	50			50			
Kvinna	univ lektor vik	fil dr	25		25				
Man	forskarass tidsb	fil dr	100	10	20	60	10		0,5
Kvinna	forskare, vik	fil dr	100	50		50			
Kvinna	univ adjunkt	fil kand	100	35		15	50		
Man	univ adjunkt	fil kand	100	50	25	25			
Man	univ adjunkt	fil mag	100	90			10		
Kvinna	univ adjunkt,vik	fil kand	100	50		50			
Kvinna	univ adjunkt	fil mag	100	65		25	10		
Kvinna	univ adjunkt,vik	fil kand	100	90			10		
Man	univ adjunkt,vik	fil mag	50	25			25		
								S:a 48	

Lärarsituationen vid institutionen är exceptionell innevarande termin till följd av vakanser och tjänstledigheter och tjänstledigheter på hel- eller deltid. Av professorerna är en tjänstledig på 50 procent och en på 80 procent, i båda fallen för att upprätthålla tjänst vid ett annat lärosäte. Två docentkompetenta lektorer är tjänstlediga på 80 procent för arbete vid ett av de nya universiteten och detsamma gäller en manlig docent som är tjänstledig på halvtid från anställning som forskare. Av de sex lektorerna har tre mycket litet undervisning pga. uppdragsforskning. En lektor med docentkompetens är helt tjänstledig och

anställd som rektor vid en av landets högskolor och en lektor med halvtidsanställning vid institutionen är prefekt med resten av sin tjänstgöring vid annan institution. Två lektorat är under tillsättning. Denna situation innebär att ett flertal lärare arbetar på vikariat och att doktoranderna svarar för en betydande del av institutionens grundutbildningsundervisning, sammanlagt motsvarande ca 2 heltidsanställningar.

Tabell 1b. Professores emeriti

Kön	Anställning (anställningsform)	Akad titel o inriktn	Anställn omfattn (%)	Uppskattad tjänstgöring i i procent av heltid				Antal doktorander som handleds under perioden	
				GU	FU	Fo	Adm	Huvudhl	Bitr hl
Man	Professor em.	professor	-					1	
Man	Professor em.	professor	-						
Man	Professor em.	professor	-					4	
Man	Professor em.	professor	-					2	
Man	Professor em., adj.	professor	-					1	
								S.a 8	

Vid mitten av 1990-talet gick en *generation* om fyra professorer i ålderspension. Vid denna tid fanns ca 160 personer antagna som doktorander och dessa professorer kvarstod i flera fall som huvudhandledare. De gör fortfarande insatser som handledare i forskarutbildningen.

Institutionen har alltsedan 1977, då lärarutbildningen inordnades i universitetet, samverkat med Institutionen för lärarutbildning, ILU. Innehavaren av anställning som professor vid ILU med uppgift att fullgöra 20 procent av sin tjänstgöring vid Pedagogiska institutionen svarar för handledning av åtta doktorander med hög aktivitet och tre med låg. Tre av ILU:s lektorer medverkar som huvudhandledare för sammanlagt fem doktorander med hög aktivitet vid Pedagogiska institutionen och som biträdande handledare för ytterligare ett antal. Dessa fyra lärare deltar i Handledarkollegiet i pedagogik i Uppsala.

Gunnar Berg är professor vid Högskolan Dalarna och 20 procent av tjänstgöringen ska planeras i Uppsala. Detta innebär främst handledning av två doktorander.

Utöver de personer som förtecknats medverkar ytterligare ett antal personer som biträdande handledare i forskarutbildningen: En gästprofessor ht 2004, en professor med varaktig anknytning till institutionen, en professor vid ILU, två professorer vid andra institutioner inom Uppsala universitet, fem professorer och tre lektorer vid andra lärosäten.

Tabell 2: Studenter

HÅS/HÅP inom grundutbildningen	2002	2003
HÅS 1–20 p. Pedagogik A och Pedagogik med inriktning mot personalutveckling (PPU) A (vårtermin + hösttermin)	158,5	152,25
HÅS 1-20 p. Pedagogik A med inriktning mot vård och omsorg (vårtermin + hösttermin)	98,1	116,01
HÅS 21–40 p. Pedagogik B och PPU B (vårtermin + hösttermin)	52,25	62,75
HÅS 41–60 p. Pedagogik C och PPU C (vårtermin + hösttermin)	29,5	25,5
HÅS 61–80 p. Pedagogik D och PPU D (vårtermin + hösttermin)	21	20,5
Utbildningsuppdraget för ämnet i HÅS (avser kalenderår)	347	378,5

Utbildningsuppdraget från Samhällsvetenskapliga fakulteten uttrycks som ett totaluppdrag och är inte specificerat på olika kurser. Den fördelningen görs inom institutionen. I tabellen redovisas hur antalet helårsstudenter faktiskt fördelats vår- och hösttermin respektive år på olika nivåer. Uppdraget från medicinska fakulteten genomförs som kurs på A-nivå.

För 2002 omfattar grunduppdraget från samhällsvetenskaplig fakultet 254 HÅS och ett tilläggsuppdrag om 10 HÅS samt uppdraget från medicinska fakulteten om 83 HÅS. För 2003 gäller för motsvarande uppdrag 258 HÅS och ett tilläggsuppdrag om 10 HÅS samt uppdraget från medicinska fakulteten om 110,5 HÅS.

Tabell 3: Lärarledd undervisning

Antal schemalagda klocktimmar /student/vecka (läsåret 2003/2004)	Föreläsningar	Seminarier	Uppsats-handledning	Grupp-undervisning	Annat (specificera)	Totalt/vecka
A-nivå (1-20 p) Pedagogik med inriktning mot vård och omsorg A	4,2	1,2		9,7		15,1
A-nivå (1-20 p) Pedagogik med inriktning mot personalutveckling A	4,2	1				5,2
A-nivå (1-20 p) Pedagogik A	4,25	0,65				4,9
B-nivå (21-40 p)	1,9	1,3	0,25			3,45
C-nivå (41-60 p)	2,6	2	0,5		0,8*	5,9
D-nivå (61-80 p)	1,2	2	0,75			3,95

*Metodövningar i datorlab

Tabell 4: Antal examinerade studenter

	2002 Kvinnor	2002 Män	2003 Kvinnor	2003 Män
Antal studenter på kandidatnivå som har examinerats (Pedagogik C och Pedagogik med inriktning mot personalutveckling C)	34	7	36	2
Antal studenter på magisternivå som har examinerats (Pedagogik D och Pedagogik med inriktning mot personalutveckling D samt Pedagogik C/D och PPU C/D)	13	1	21	4

Tabell 5 Doktorander med studietakt om minst 50%

Kön	Finansiering	Studievillkor	Studietakt	Institutions- tjänstgöring inom GU/ADM	År för antagning
kvinn	Intern fakultet	anst som doktorand	100%	10/10	1999
kvinn	Intern fakultet	anst som doktorand	100%	20/0	1999
kvinn	Intern fakultet	anst som doktorand	100%	10/0	1999
man	Extern	anst som doktorand	100%		1999
kvinn	Intern fakultet	anst som doktorand	100%	10/10	2001
kvinn	Intern fakultet	anst som doktorand	100%	20/0	2001
kvinn	Intern fakultet	anst som doktorand	100%	0/20	2001
kvinn	Extern	anst som doktorand	100%	20/0	2001
kvinn	Intern fakultet	anst som doktorand	100%	10/10	2001
kvinn	Intern fakultet	anst som doktorand	100%	20/0	2001
man	Intern fakultet	anst som doktorand	100%	20/0	2001
kvinn	Intern fakultet	anst som doktorand	80%		2002
man	Intern fakultet, extern	anst som doktorand	100%	20/0	2003
kvinn	Intern fakultet	anst som doktorand	100%	20/0	2003
kvinn	Intern fakultet	anst som doktorand	100%	20/0	2003
kvinn	Intern fakultet	anst som doktorand/tjl ²	100%		2003
man	Extern/annan högskola	anst som doktorand/adj	50%		2003
kvinn	Extern/annan högskola	anst som doktorand	100%		2003
Man	Extern	anst som doktorand	100%		1998
Kvinn	Extern/annan fakultet	anst som doktorand	50%		1999
Man	Extern/annan fakultet	anst som doktorand	100%		1999
Kvinn	Extern/annan högskola	anst som doktorand	100%/tjl ³		1999
Man	Extern	anst som doktorand	100%		2001
Man	Extern	doktorand	60%		1992
Man	Extern	doktorand	50%		1974
Kvinn	Extern	doktorand	50%		1981
Man	Extern	doktorand	50 %		1983
Kvinn	Extern	doktorand	100%		1990
Man	Extern	doktorand/adj	50%		1999
Man	Extern	doktorand	50%		1999
Man	Extern	doktorand	100%		2000
Kvinn	Extern	doktorand	80%		2001

Vårterminen 2004 finns 115 personer antagna som doktorander vid institutionen och för dessa gäller att:

- 43 doktorander har hög eller ganska hög aktivitet: 51-100 procent (25 doktorander) och 11-50 procent (18 doktorander)
- 18 doktorander har låg aktivitet, <10 procent

² föräldraledighet

³ vik adj

- 54 doktorander är inaktiva och/eller har anmält långt studieuppehåll.

Bland de 43 doktoranderna finns sju personer som arbetar deltid pga. föräldraledighet, deltidssjukskrivning eller forskarstudier inom ramen för egen anställning. Här finns också personer med hög studietakt utan att samtidigt vara anställda vid institutionen; två av dessa kommer att disputeras under 2004. Dessa 43 doktorander har i de flesta fall antagits under sent 1980-tal och under 1990-talet.

Av de 54 inaktiva doktoranderna har tolv licentiatexamen, men önskar kvarstå som registrerade doktorander. Inaktiva doktorander eller doktorander med låg aktivitet har med få undantag varit antagna lång tid, 15-20 år och mer. Under senare år har ett litet antal personer medgivit att de kan avregistreras.

Tabell 6: Sökande och antagna till forskarutbildning 2002 och 2003

	2002 Kvinnor	2002 Män	2003 Kvinnor	2003 Män
Antal sökande till forskarutbildningen i ämnet	-	-	17	9
Antal doktorander som har antagits	1*	-	4	2

* År 2002 skedde ingen utannonsering av doktorandanställningar. Den doktorand som antogs år 2002 sökte vid 2001 års antagningsomgång men kunde antas först i januari 2002.

Sedan 1996 genomför institutionen samlad antagning om fyra till åtta personer med full studiefinansiering. Riktmärke är antagning vartannat år. Antagning enligt dessa principer har skett 1996, 1999, 2001 och 2003. Under perioden 1997-1998 gjordes ingen samlad antagning (mer om detta nedan). Enstaka doktorander har antagits under mellanåren i samband med att en ny professor anställts eller genom att överflyttning med studiefinansiering från annat lärosäte forskarutbildning skett.

Antagningsomgången inför höstterminen 2003 var representativ för övriga samlade antagningsomgångar utom i ett avseende; 26 personer sökte mot tidigare omkring 40-50 personer (median = 45, medelvärde = 42). Några sökande har saknat behörighet för forskarstudier generellt eller för forskarstudier i pedagogik, och bland dessa var arbetslöshet troligen drivkraften bakom ansökan. Bland de sökande har andelen kvinnor varit hög under överskådlig tid och detta återspeglas också i de grupper som antagits till forskarutbildningen. Kvinnorna har utgjort 66 procent av de sökande under de senaste tio åren.

Parallellt med antagningen inför ht 2003 genomförde Utbildningsvetenskapliga fakultetsnämnden, UVF, antagning till sin nystartade forskarutbildning. Ett nära samarbete hade planerats mellan de två forskarutbildningarna (mer om detta senare). Fyra eller fem personer skulle antas till var och en av de två forskarutbildningarna. Avstämning skedde några gånger mellan ansvariga för de två antagningsprocesserna och man kunde sålunda planera för att de egna doktoranderna skulle komma att ingå i en grupp om åtta à nio personer.

Tabell 7: Examina i forskarutbildningen

	2002 Kvinnor	2002 Män	2003 Kvinnor	2003 Män
Antal licentiatexamina	2	2	-	-
Studietidens längd fram till licentiatexamen (median)	86 (135 resp.36 mån.)	164 (225 resp. 93 mån.)	-	-
Antal doktorsexamina	1	2	3	2
Studietidens längd fram till doktorsexamen (median)	105 mån.	119 (191 resp.48 mån.)	121 (297, 121 resp. 38 mån.)	103 (123 resp. 82 mån.)

Sedan 1949 har närmare 140 disputationer i pedagogik ägt rum vid Uppsala universitet. Ungefär en femtedel av dessa gällde doktorsgraden och övriga disputationer har skett enligt 1969 års studieordning. Under 70- och 80-talen avlades ungefär två doktorsexamina per år enligt 1969 års studieordning, under 90-talet ca fem per år i genomsnitt och ganska jämnt fördelat över åren. Perioden 1999-2003 såg annorlunda ut: Under 1999 disputerade åtta personer, under 2000 elva personer, under 2001 fyra personer, under 2002 två personer och under 2003 fyra personer.

Den höga disputationsfrekvensen under 1999-2000 var indirekt en effekt av 1998 års forskarutbildningsreform och återspeglar den särskilda satsning på *utskjutsning* som gjordes av institutionen fr.o.m. 1997. En direktövergång till antagning enligt 1998 års regelsystem var praktiskt inte möjlig och skulle komma att upplevas som orättvis. Kraven på studiefinansiering av alla doktorander krävde särskilda övergångsarrangemang. Nyantagning inställdes därför och lediga medel erbjöds till redan antagna doktorander med flera års ofinansierade studier bakom sig. Ett halvt till ett års finansiering på heltid och intensifierad handledning skulle möjliggöra för doktoranderna i denna grupp att uppnå doktorsexamen. Efter det att institutionen själv tillskapat denna ordning erbjöd Riksbankens Jubileumsfond, och något senare även universitets ledning, medel på samma sätt. Möjligheten till *utskjutsning* utnyttjades av 20 doktorander, varav 14 erhöll medel från institutionen, fem från Rektor och två från RJ. Av dessa 20 har i dag 18 personer avlagt doktorsexamen och en har disputationsdatum fastställt till ht 2004.

Andelen licentiatexamina har varierat över åren. Fram till tidigt 1970-tal lades ett åttiotal licentiatavhandlingar fram. Enligt 1969 års studieordning har ett trettiotal licentiatavhandlingar och uppsatser presenterats. Under 1990-talet försvarades 22 licentiatuppsatser, med en topp om sex stycken 1994.

Fördelningen av kvinnor och män bland dem som avlagt licentiatexamina och doktorsexamina är i stort sett densamma som bland de antagna doktoranderna. Om man ser till examina är det tydligt att kvinnoandelen ökat över tid, från 14 procent av doktorsexamina perioden 1949-1976 till 33 procent i perioden 1977-1989 och 52 procent under 1990-2003.

Del 2: Grundutbildningen

Förutsättningar

Ämnets organisatoriska hemvist och relation till övriga delar av universitetet
Examensämnet pedagogik ges vid Pedagogiska institutionen som tillhör den Samhällsvetenskapliga fakulteten. Den ingår i det humanistiskt-samhällsvetenskapliga vetenskapsområdet dit också teologi och juridik hör.

Ämnets ekonomiska villkor styrs ytterst av de beslut som fattas på statsmakts- och konsistorienivå där beslut fattas om fördelning till respektive vetenskapsområde. Vetenskapsområdet fördelar medel till respektive fakultet och fakulteten beslutar slutligen om medel till respektive institution.

Pedagogiska institutionen är värdinstitution för Programmet för personal- och arbetslivsfrågor, vilket innebär att institutionen har ansvar för ledning, samordning, utveckling av programmet samt ett studieadministrativt ansvar. Arbetet leds av en programsamordnare. På uppdrag från Medicinska och Farmaceutiska fakulteten svarar institutionen successivt sedan år 1998/99 för 20 poäng Pedagogik med inriktning mot vård och omsorg inom sjuksköterskeutbildningen, samt sedan 2003 för 10 poäng Pedagogik med inriktning mot vård och omsorg inom röntgensjuksköterskeutbildningen.

Utbildningsvetenskapliga fakultetsnämnden som har ansvar för Lärarprogrammet ligger direkt under Rektor med uppgift att samordna utbildningen vid ett trettiotal institutioner, bl.a. Pedagogiska institutionen, som svarar för en mycket liten del av undervisningen i Lärarprogrammet (5 hås).

Beslutsstruktur/ledning och studentrepresentation

Pedagogiska institutionen leds av en prefekt som bistås av en institutionsstyrelse. I institutionsstyrelsen finns representanter för lärare/forskare, TA-personal och studenter. Studenterna har tre ordinarie platser (och tre suppleantplatser), varav två platser är avsedda för grundutbildningen och en för forskarutbildningen. Det har under senare år varit svårt att intressera studenter i grundutbildningen att ta på sig uppdrag som representanter i styrelsen, och platserna står tomma innevarande termin. Uppdraget som institutionens prefekt omfattar 50 procent. Det finns en studierektor (50 %) för den grundutbildning som finansieras av Samhällsvetenskapliga fakulteten och en studierektor (20 %) för de kurser som finansieras av medicinska fakulteten.

Uppdraget som studierektor för forskarutbildningen omfattar 20 procent. Prefekt och studierektorer utgör institutionens ledningsgrupp.

Grundutbildningens administrativa stödfunktioner utgörs av en kursadministratör på 100 procent för utbildningsuppdraget som finansieras av Samhällsvetenskapliga fakulteten och en kursadministratör på 25 procent för utbildningsuppdraget från medicinska fakulteten. Studievägledningssuppgifterna sköts av studierektor och kursadministratörer.

Utöver institutionsstyrelsen finns två beredande organ, grundutbildningskollegiet och handledarkollegiet för forskarutbildningen. Kollegierna består av berörda lärare och administrativ personal på respektive nivå. Grundutbildningskollegiet leds av studierektor. För handledarkollegiet alternerar ordförandeskapet mellan professorerna.

Många beslut som tidigare fattades på fakultetsnivå är numera decentraliserade till institutionsnivå. Det gäller t.ex. beslut om kursplaner som institutionsstyrelsen numera fattar beslut om. Däremot fattar fakultetsnämnden beslut om utbildningsplaner för program, där ofta fler ämnen och institutioner är involverade. Samhällsvetenskapliga fakulteten beslutar således om utbildningsplanen för Programmet för personal och arbetslivsfrågor. Programsamordnaren för Programmet för personal- och arbetslivsfrågor finns på institutionen.

Kursplaner och litteraturlistor för ämnet Pedagogik med inriktning mot vård och omsorg har behandlats och godkänts av både Pedagogiska institutionen och Programkommittéerna för sjuksköterskeprogrammet respektive röntgensjuksköterskeprogrammet, Medicinska fakulteten. Dessa kommittéer har representanter för studenterna samt representant från Pedagogiska institutionen.

Detta innebär att två olika fakulteter med olika förutsättningar och villkor är inblandade i planeringen av utbildningen vilket leder till att olika synsätt och olika vetenskapliga paradig konfronteras. Beträffande pedagogikämnet i sjuksköterskeutbildningen är tre institutioner inblandade, Pedagogiska institutionen, Institutionen för folkhälso- och vårdvetenskap samt Institutionen för onkologi, radiologi och klinisk immunologi- enheten för radiologi. Detta avspeglas i arbetet med kursplaner och litteraturlistor men också i terminsplaneringen där även hänsyn till studenternas praktikplatser inom landsting och kommun måste tas. Problemen diskuteras, på vårt initiativ, kontinuerligt i institutionens styrelse, programkommittén och i möten mellan dess ordförande, prefekter och studierektor. Periodvis har även dekaner och vice-rektorer deltagit i diskussionerna.

Utbildningens mål

Målen för grundutbildningen, som de uttrycks i kursplanerna, utgår från högskolelagens 1 kapitel 9 §. I kursplanerna har vi successivt tagit bort uttryck som ger bilden av en passiv, mottagande student som t.ex. ”kursen ska ge kunskaper om...” och ”studenterna ska få kunskaper om...” eftersom vi menar att de rimmar illa med självständighet och kritiskt tänkande.

På A-nivå är målet att studenterna ska tillägna sig kunskaper om generell pedagogisk teori och dess tillämpning inom olika områden. För Pedagogik A är det framförallt områdena fritid, familj, förskola och skola som studeras. Pedagogik med inriktning mot personalutveckling A behandlar området arbetsliv och Pedagogik med inriktning mot vård och omsorg behandlar den pedagogiska praktiken inom vårdområdet.

På B-nivå är målet att studenterna ska tillägna sig fördjupade teoretiska kunskaper inom några av pedagogikens områden och börja utveckla sin

förmåga att formulera en pedagogisk frågeställning, behandla den metodiskt lämpligt och rapportera resultatet skriftligt.

Målen för C-nivån är koncentrerade till metodisk utveckling som att förstå för- och nackdelar med olika forskningsstrategier i relation till olika frågeställningar, att värdera och förhålla sig kritisk till publicerad forskning samt kunna planera, genomföra och redovisa en undersökning kring ett pedagogiskt problem.

På D-nivån ska studenterna fördjupa och befästa sina vetenskapsteoretiska, metodiska och praktiska kunskaper inom forsknings- och utvecklingsarbete.

Ekonomi

Institutionen får anslag från berörda fakulteter i relation till det utbildningsuppdrag som ges. I institutionens verksamhetsplan finns kostnaderna för verksamheten fördelad på de olika anslagen.

När det gäller det största uppdraget, det från Samhällsvetenskapliga fakulteten, har ersättningen per helårsstudent (hst) höjts med ca 10 procent under åren 1999-2002 i löpande priser. Från 2003 är höjningen nominellt något större men det är vanskligt att jämföra eftersom grunden för ersättningarna inte är helt jämförbara. Det tycks dock som om ersättningen till undervisningen för 2004 är något lägre än för 2003. De ekonomiska ersättningarna för uppdragen inom grundutbildningen tillhör de lägsta inom Uppsala universitet. Uppdraget har ökat från 231 hst 1999 till 258 hst 2004. För åren 2002 och 2003 fick institutionen ett tilläggsuppdrag inför höstterminen med 10 hst, vilket var resultatet av att universitetet omfördelade platser från mat-nat området.

Medicinska fakultetens ersättning per hst är ca 7 000 kr högre än den Samhällsvetenskapliga fakultetens. Ersättningen har legat relativt stabil under de år som varit medan uppdraget var störst under 2003 (beroende på parallella studiegångar) och medger en undervisningsform liknande PBL (Problembaserat lärande). Ändå erhåller Pedagogiska institutionen en betydligt lägre studentpeng för sjuksköterskestudenten än då denne studerar Omvårdnad eller Medicin vid Medicinska fakulteten. Under det senaste året har dock särskilda kvalitetsmedel erhållits för intensifiering av basgruppsarbetet, ökad handledning och utveckling av samarbetet kring röntgensjuksköterskeutbildningens kliniska del.

Ersättningen för uppdraget från Utbildningsvetenskapliga fakulteten är ca 5 000 kr högre än den från Samhällsvetenskapliga fakulteten.

Institutionen genomför sina uppdrag inom de givna ekonomiska ramarna men den förhållandevis låga studentpengen har inneburit undervisning i stora grupper, brist på tillämpningsövningar samt mindre tid för feedback till och handledning av de studerande.

Studenter

Söktryck, rekrytering

Antalet ansökningar totalt till samtliga kurser har under den senaste sexårsperioden nästan halverats, dock är det skillnad mellan höst- respektive vårterminerna, där ansökningarna minskat mer till höstterminerna. Andelen förstahandssökande i relation till totala antalet ansökningar har dock under samma period ökat.

Till A-kurserna är det fler förstahandssökande än planerat antal platser. Efter andra antagningen och registrering har det under flera terminer inte funnits några reserver kvar efter kursstart till Pedagogik A, däremot har det funnits reserver kvar till kursen Pedagogik med inriktning mot personalutveckling A. Det är för tidigt att säga om det är ett trendbrott, men till vt 2004 fanns reserver kvar även till kursen Pedagogik A. Till övriga kurser har vi under senare terminer i regel kunnat anta alla behöriga sökande. Att totala antalet ansökningar har minskat är inte unikt för pedagogikämnet, detsamma gäller även för andra ämnen. Till fortsättningskurserna är det avsevärt färre sökande till Pedagogik än till kurserna Pedagogik med inriktning mot personalutveckling vilket innebär att det på högre nivåer råder en numerär obalans mellan pedagogik utan respektive med inriktning. Vi har ökat antagningen till A-nivå, särskilt Pedagogik A, för att därigenom skapa ett bredare rekryteringsunderlag till följande nivåer. På B-nivå har vi sett en blygsam ökning men det har än så länge inte fått genomslag på C-nivå. Det finns möjlighet att ytterligare öka antagningen till Pedagogik A.

Studenternas förkunskaper

Vid kursstarten får studenterna fylla i en enkät med frågor om bl.a. tidigare studier och arbetslivserfarenhet, vilket gör att vi har en bild av vissa bakgrundsfaktorer. Vi kan konstatera att studenterna på A-nivå har mycket varierande bakgrund. I en och samma grupp kan finnas studenter som inte har läst något alls tidigare och studenter som har 160 poäng eller mer. Här finns en viss skillnad mellan inriktningarna. Det är en betydligt större andel recentiorer på Pedagogik A. En förklaring till det kan vara att det är fler programstudenter på PPU A. Däremot är andelen studenter som har mer än 120 poäng ungefär lika i de båda grupperna och ligger på ca 12 procent.

Sett i ett längre perspektiv har andelen recentiorer återigen börjat öka på A-kurserna. Längre tillbaka var pedagogik ett utpräglad *nybörjarämne* vid universitetet, en bild som förändrades under 90-talet, då andelen recentiorer sjönk.

Om förkunskaper definieras i termer av gymnasiebetyg ger nedanstående tabell en bild av utvecklingen de senaste terminerna. Som framgår är betygsnivån högre bland studenter med inriktning mot personallivet än bland övriga pedagogikstuderande. BL är betyg från gymnasieskola med linjer (maxpoäng=5,0) och BP är betyg från nya gymnasieskolan med program (maxpoäng=20,0).

Lägsta antagningspoäng efter andra antagningen

Urvalsgrupp	Vt-02		Ht-02		Vt-03		Ht-03	
	Ped A	PPU A	Ped A	PPU A	Ped A	PPU A	Ped A	PPU A
BL	2,50	3,56	2,29	3,71	1,77	3,65	3,00	3,63
BP	9,68	15,07	10,34	14,72	11,18	14,48	12,53	14,15

Antagningspoängen sjunker mycket mellan första och andra antagningen, särskilt för kursen Pedagogik A vilket kan tolkas som att sökande till den kursen inte är lika bestämda i sitt utbildningsval. Den näst sista reserven till Pedagogik A vt-03 hade 3,13 poäng och den sista reserven 1,77. Relaterar vi det till studieresultat kan vi konstatera att det är svårigheter att klara kursen med så låg antagningspoäng.

Inom sjuksköterskeprogrammet finns i stort tre olika grupper av studenter nämligen a) formellt högt kvalificerade b) lång erfarenhet av yrkesarbete inom vården och c) en ganska stor grupp med svenska som andra språk. Detta innebär att undervisning och studier av svensk litteratur kan vålla problem men även när det gäller studier av engelsk litteratur. Därtill kommer de kulturmöten som uppstår vid behandling av samhällsvetenskapliga texter som är förankrade i västerländskt tänkande.

Sedan början av 90-talet har särskilt förkunskapskrav till C- och D-kurserna införts. För att vara behörig till C ska man ha totalt 80 poäng varav 40 poäng i pedagogik och till D-kursen gäller totalt 100 poäng varav 60 i pedagogik. Behörighetskravet infördes eftersom det tidigare kunde vara så att studenter startade med A-kursen som allra första kurs och fortsatte därefter direkt till B och C. När de kom till det självständiga arbetet på C var många inte *mogna* för detta, vilket kunde resultera i att uppsatsarbetet antingen tog mycket lång tid eller inte alls blev färdigt.

Åldersstruktur

Åldersspridningen bland A-studenterna är stor. Alltifrån några studenter födda på 40- och 50- talet till studenter födda första halvan av 80-talet. Även här finns vissa skillnader mellan Pedagogik A och PPU A. På Pedagogik A-kursen är majoriteten av studenterna mellan 19 och 25 år medan det på PPU A-kursen är en jämnare fördelning mellan gruppen 19-25 år och gruppen 26-40 år. Gruppen äldre än 40 år är i stort sett lika stor för de båda varianterna.

Könsfördelning

Kvinnorna dominerar totalt sett. Fördelningen har varit relativt konstant under i vart fall den senaste tioårsperioden, även om en viss ökning av andelen kan märkas totalt sett de senaste åren. Under perioden vt-02 till ht-03 varierade andelen kvinnor mellan 76 procent och 78 procent på kurserna A-D. På A-kurserna har det varit en något större andel män på Pedagogik A än på PPU A. Andelen män ökar inte på B-, C- och D-nivå vilket brukar vara den gängse bilden. På kurserna med inriktning mot vård och omsorg i sjuksköterskeprogrammet har andelen kvinnor legat i intervallet 84-89 procent.

Antal kvinnor och män på kurserna Pedagogik och Pedagogik med inriktning mot personalutveckling A-D

Nivå	Vt-02			Ht-02			Vt-03			Ht-03		
	Kv	M	Tot	Kv	M	Tot	Kv	M	Tot	Kv	M	Tot
A-nivå	137	38	175	140	49	189	136	45	181	122	46	168
B-nivå	46	11	57	62	8	70	65	18	83	55	17	72
C-nivå	25	10	35	32	4	36	23	4	27	28	5	33
D-nivå	13	4	17	10	3	13	12	0	12	18	2	20
Totalt	221	63	284	244	64	308	236	67	303	223	70	293

Enda sättet att uppnå en bättre numerär balans mellan kvinnor och män är genom fler manliga sökande till kurserna. Vi har dock inte vidtagit några särskilda rekryteringsåtgärder för att öka antalet manliga studerande.

Lärare

Av institutionens 10 tillsvidareförordnande lärare har sju någon form av pedagogisk yrkesutbildning i botten och en har genomgått den högskolepedagogiska kursen. Övriga två har inte formell pedagogisk yrkesutbildning men har långvarig erfarenhet av undervisning på universitetsnivå. En av dessa har fått universitetets pedagogiska pris.

Institutionen tillämpar Uppsala universitets lokala arbetstidsavtal vilket innebär att samtliga halv- eller heltidsarbetande får 20 procent utrymme i tjänsten för forskning/kompetensutveckling. Under de senaste åren har några adjunkter fått utökat forskningsutrymme för att arbeta på licentiat- respektive doktorsavhandlingar. Vi bedömer kompetensen hos de befintliga lärarna vid institutionen som tillfredsställande. Problemen sammanhänger snarast med rekryterings- och vakansläget på lärarsidan.

Det har varit svårt att få tillräckligt många sökande vid utlysning av lektorat vilket framförallt beror på den nationella expansionen av pedagogikämnet. Under året 2003 tillsattes ett lektorat som hade fem sökande. Den nye lektorn begärde omedelbart tjänstledigt för att upprätthålla en högre tjänst på en högskola. Under innevarande år finns två lektorat utlysta med nio sökande och tillsättning förväntas i sommar.

Jämlikhet, jämställdhet och mångfald

När det gäller att främja social och etnisk mångfald fanns länge ingen lagstiftning till stöd och därtill kommer större svårigheter att bedöma social och etnisk bakgrund än jämställdhet. I januari 2004 fastställde Uppsala universitet *Ordning för utarbetande av planer för jämställdhet, mångfald och tillgänglighet*.

Institutionen tillämpar universitetets centrala policydokument. Inför verksamhetsplaneringen 2003 utarbetade institutionen en lokal jämställdhetsplan och vi kan konstatera att vissa av målen har uppnåtts. Ytterligare åtgärder har vidtagits under 2003 för att uppmärksamma jämställdhetsarbetet och arbetet fortsätter under 2004 med tillsättande av en jämställdhetsgrupp.

Vid Pedagogiska institutionen ser anställningsprofilen för närvarande ut så här (40 procent män och 60 procent kvinnor):

Personalkategori	Antal	Varav kvinnor	Varav män
Doktorand (tjänst)	18	14	4
Forskare	2	1	1
Forskarassistent	1	0	1
Forsknings-assistent	2	2	0
Lärare	12	5	7
Professor	4	2	2
TA-personal	5	4	1

Kvinnorna dominerar bland dem som har doktorandtjänst och forskningsassistenttjänst. Bland lärare och professorer är balansen bättre. Om vi räknar med även professorer med 20 procent tjänstgöring och professorer emeritus (samtliga män) så blir det annorlunda. De tre studierektorerna samt prefekten är samtliga kvinnor. TA-personalen är kvinnodominerad.

Studenterna antas centralt genom antagningsenheten efter fastställda antagningsregler och studerandesammansättningen kan inte påverkas av institutionen i någon nämnvärd grad. Universitetets policy om breddning och mångfald har ännu inte fått genomslagskraft när det gäller behörighetsbestämmelser mm. Vid institutionen finns dock en förhållandevis stor grupp sjuksköterskestuderande med svenska som andra språk.

När det gäller lärarerekrytering sker tillsättning av läraranställningar med hjälp av Samhällsvetenskapliga fakultetens lärarerekryteringsgrupp och enligt regler i Högskoleförordningen och i Uppsala universitets Riktlinjer för anställning av lärare 2003⁴. Regelverket betonar strävan mot en jämn könsfördelning. En av lärarna har engelska som bakgrund och en annan danska. Vare sig jämställdhetsaspekten eller den etniska mångfalden upplevs i dagsläget som något större problem vid institutionen, bortsett från önskemålet om fler manliga studerande.

⁴ Se <http://info.uu.se/internt.nsf/regelsamling> samt www.personalavd.uu.se

Infrastruktur

Institutionen har sedan länge satsat mycket på att bygga upp en väl fungerande biblioteksfunktion i anslutning till institutionen. Pedagogiska biblioteket är idag formellt en enhet inom Uppsala universitetsbibliotek samlokaliserad med Pedagogiska institutionen. Biblioteket förfogar över drygt 25.000 monografier och nära 400 periodika. En förste bibliotekarie och två bibliotekarier (motsvarande 2,2 heltider) tjänstgör vid enheten. Därtill kommer viss timanställd extrapersonal. Fyra dataterminaler står till låntagarnas förfogande.

Studerande vid grundutbildningen har tillgång till bibliotekets lokaler och service under öppettiderna, totalt 30 timmar per vecka. De, som väljer att ha sin hemdator ansluten till universitetets server, når bibliotekets hemsida med rekommenderade länkar samt elektroniska tidskrifter i fulltext dygnet runt. Biblioteket erbjuder nio läsplatser, varav tre i tyst miljö, samt ett grupparbetsrum.

Distansstuderande erhåller utökad service, med möjligheter att beställa böcker per telefon och få litteraturen hemsänd per post. Fjärrlåneservice, främst inom Norden, erbjuds.

Alltsedan 1971 har *Fredagsbladet* sammanställts med program för den kommande veckan, meddelanden, information om nyinkommen litteratur till institutionens bibliotek, m.m. Förutom att ha delats ut i alla fack på institutionen sändes det ut till samtliga antagna doktorander. Numera läggs *Fredagsbladet* endast ut elektroniskt

Institutionen har ett rum med 14 datorer som används dels för undervisning, dels för studenternas egna arbeten. En reception har öppet tre dagar i veckan, för- och eftermiddag för olika former av studentservice. Under vt 2004 inhandlas bärbara datorer för lärare.

Förändringar kommer att ske när det gäller infrastrukturen inom de närmaste fem åren (se Förteckningar; Pedagogikum – ett centrum för lärande).

Process

Vetenskaplig grund och kritiskt tänkande

Vid institutionen finns en uttalad ambition att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund.

Valet av litteratur är en strategiskt viktig fråga både för hur den vetenskapliga grunden gestaltar sig och i vilken mån det ges utrymme för utveckling av det kritiska tänkandet. Vår strävan är att fler perspektiv ska få utrymme i kurserna, både genom den litteratur som ingår och lärarnas behandling av innehållet. I princip samtliga lärare som undervisar på grundutbildningen bedriver eller har bedrivit forskning, vilket kommer undervisningen till del. Det kritiska tänkandet i betydelsen att kunna granska och förhålla sig självständig till det som studenterna möter i utbildningen skolas på olika sätt.

Forskningsanknytning till sjuksköterskeprogrammet sker i anknytning till specialseminariet UPP, Utbildning – profession – praktik. Här har dessutom utvecklats ett specifikt forskningsprogram med fokus på hälsa och sjukdom (Coordination Health and Disease) som ger möjlighet att erhålla universitetspoäng för doktorander, lärare anknutna till programmet och andra studerande⁵.

Utbildningens uppläggning

Grundutbildningens organisation

Grundutbildningen vid institutionen är organiserad i kurser som omfattar 20 poäng. Samtliga kurser ges som helfartskurser, några kurser ges också som halvfartskurser/modifierad distans. Kurserna kan läsas som fristående kurs eller som kurs inom program.

Pedagogiska institutionen ger kurser från A till D i två *spår*. Pedagogik A-D kan sägas ha sitt fokus på barns och ungas lärande medan Pedagogik med inriktning mot personalutveckling A-D har sin tyngdpunkt i vuxnas lärande framförallt i arbetslivet. Båda varianterna ingår i examensämnet pedagogik.

Kurserna Pedagogik A och Pedagogik med inriktning mot personalutveckling A är helt olika kurser. På B-nivå sker viss samläsning och på C- respektive D-nivå är kurserna gemensamma oavsett inriktning.

Institutionen har tidigare haft ett särskilt distanskursuppdrag inom ramen för det totala uppdraget från Samhällsvetenskapliga fakulteten, men från och med 2003 finns inte något sådant särskilt uppdrag. För närvarande ger institutionen kursen Pedagogik med inriktning mot personalutveckling A samt Pedagogik B och Pedagogik med inriktning mot personalutveckling B också som halvfart/modifierad distansutbildning. Olika distributionsformer kan attrahera olika grupper och institutionen har sett det som en viktig angelägenhet att kunna bereda möjlighet för vuxna, förvärvsarbetande möjlighet att delta i utbildning.

A-kursen i Pedagogik med inriktning mot personalutveckling (PPU A) ingår som obligatorisk kurs den andra terminen i Programmet för personal- och arbetslivsfrågor. Ungefär hälften av dessa programstudenter väljer pedagogik som huvudämne och läser då kurserna PPU B till C respektive D.

Pedagogik med inriktning mot vård och omsorg ingår som obligatoriska kurser i röntgensjuksköterskeprogrammet (10 poäng) och sjuksköterskeprogrammet (20 poäng), 20 poäng ger behörighet till Pedagogik B.

En kurs om 5 poäng ingår som obligatorisk kurs i Sociala omsorgsprogrammet som totalt omfattar 160 poäng. Den kursen kan tillgodoräknas som valfri fördjupningskurs inom Pedagogik B.

⁵ Coordination [Health and Disease](#) (Hälsa och sjukdom): Karin Anna Petersen karin.anna.petersen@ped.uu.se, URL www.skeptron.ilu.uu.se/karinap/, and Staf Callewaert callew@swipnet.se

I övrigt kan studenter på andra utbildningsprogram välja pedagogik som valfri kurs inom program. Exempel på sådana program där studenter valt att läsa pedagogik är Kostekonomprogrammet, Samhällsvetarprogrammet, Data- och systemvetenskapligt program och Ekonomprogrammet. Mestadels är det en A-kurs de läser som kan utgöra biämne i deras examen. Det är mindre vanligt att studenter från exemplifierade program läser fortsättnings- och fördjupningskurser. För år 2002 utgjorde dessa studenter ca 6 procent och år 2003 ca 8 procent av det totala utbildningsuppdraget från Samhällsvetenskapliga fakulteten.

I institutionens utbud av kurser ingår också åtta kurser om 5-10 poäng på engelska som ges till utbytesstudenter.

Introduktion av studenter

För att studenterna ska känna sig välkomna till institutionen och studierna, vilket vi anser vara viktigt, anordnas särskilda kursstarter för A-kurserna. Starten inleds med en allmän information om institutionen, kort historik, utbud av kurser etc. Syftet är att ge en översiktlig bild av såväl stort som smått. Var biblioteket ligger, hur man får tillgång till datasalen, vart man ska vända sig i olika ärenden är sådant som vi informerar om. Ett första *grupparbete* genomförs också som går ut på att bekanta sig med några kurskamrater. Studenterna bjuds också på kaffe/te och bulle i anslutning till detta. Vid introduktionen brukar också företrädare för Studenthälsan och Studentprästerna delta. Aktiviteten är mycket uppskattad av studenterna. Vi har också sedan flera år tillbaka avsatt en särskild timresurs (10 timmar) på A-kurserna för recentiorer. Den tiden används av respektive lärare att enbart, utöver undervisningstillfällena, möta recentiorerna då för dem angelägna frågor om studierna kan ventileras. Särskilt viktigt är detta inslag för studenter som inte har någon studietradition att falla tillbaka på.

Kursernas inbördes relation

Det finns två varianter som ingår i examensämnet pedagogik (kurser som kan läsas från A-D), dels varianten Allmän pedagogik och dels Pedagogik med inriktning mot personalutveckling. De flesta kurser innehåller delmoment om 5 poäng, utom metodkursen på C och examensarbetena på C respektive D som omfattar 10 poäng. På A-nivån är de båda varianterna helt åtskilda.

Pedagogik med inriktning mot vård och omsorg A innehåller tre delkurser. Den första kursen *Om pedagogik som konst, praktisk teori och vetenskap* 10 poäng syftar till att studenterna skaffar sig en introduktion till pedagogikämnet samt tillägnar sig grunderna för uppkomsten av pedagogiska praktiker inom vårdområdet. Kursen ger också insikt i grundläggande begrepp och kunskapsformer. Den andra kursen *Samspel, kommunikation, förändring och reflektion* 5 poäng syftar till att studenterna skaffar sig kunskap om människors förutsättningar för ovanstående inom sjuksköterskans yrkesområde. Den tredje kursen *Pedagogik med inriktning mot vård och omsorg i det professionella arbetet* 5 poäng syftar till att studenterna ska tillägna sig grunderna för

professionellt arbete inom vårdområdet genom att studera auktoritets- och dominanstyper, institutionella ramar som disciplinerings- och socialisationsmekanismer.

Pedagogik med inriktning mot personalutveckling A innehåller kurserna *Vuxnas lärande 1 och 2* som utgör den teoretiska grunden för det mer praktiskt inriktade innehållet i *Personalutveckling och utbildningsplanering 1 och 2*. *Vuxnas lärande 1* behandlar förutsättningar för lärande på samhälls- och organisationsnivå och *Vuxnas lärande 2* på organisations- och individnivå. I *Personalutveckling och utbildningsplanering 1* studeras de olika stegen vid planering av kompetensutveckling och i den andra delen behandlas utvärdering. Där ingår också metodmoment som t.ex. enkätkonstruktion och bearbetning.

I kursen Pedagogik A behandlas olika teorier och perspektiv på pedagogiska processer, idéhistoriska strömningar inom ämnet, förhållandet ideologi och realiteter i olika pedagogiska verksamheter, skolans roll för kunskapsförmedling och kunskapsreproduktion, pedagogikens relation till maktstrukturer i olika former samt vetenskapliga metoder för att samla och förstå information.

På B-nivå är den första delen om 5 poäng gemensam för Pedagogik B och PPU B. Där behandlas teoretiska grunder för utveckling och socialisation. I den andra delen anknyts teorier och begrepp till pedagogiska processer. Pedagogik B behandlar pedagogiska processer av betydelse för individers utveckling och socialisation i familj, förskola, skola och fritid. PPU B behandlar på motsvarande sätt utveckling och socialisation i arbetslivet. I den tredje delen fördjupar sig studenterna i ett pedagogiskt område som de själva väljer. Fördjupningen sker genom att de väljer en läskurs. För närvarande finns 14 olika alternativ. Läskurserna speglar olika forsknings- och intresseinriktningar bland de verksamma lärarna vid institutionen. Vissa kurser är mer inriktade mot arbetslivsområdet, medan andra är barn- och ungdomsorienterade. Här finns inga restriktioner för hur studenterna får välja, utan de kan välja fritt bland kurserna oavsett vilken B-kurs de går. Fördjupningskurserna ges som läskurser, vilket innebär att studenterna själva bearbetar stoffet och genomför en examinationsuppgift. B-kursen avslutas med ett projektarbete i grupp, som gärna får anknyta till valt fördjupningsområde.

C-kursen innehåller en metodkurs om 10 poäng och ett självständigt arbete om 10 poäng. Metodkursen är gemensam för båda inriktningarna och innehåller två moment, där det första momentet rör undersökningsplanering och datainsamling och det andra momentet rör analys och rapportering. Att vi lagt en metodkurs om 10 poäng på C-nivå hänger ihop med att det dels inte är några direkta metodkurser på A- och B-nivå, där är metodmomenten integrerade i övrigt stoff, dels att det till C-nivå kommer studenter även från andra *ingångar*. Det har därför varit angeläget att lägga en koncentration på metodfrågor på C-nivå. Examensarbetet behandlas under avsnittet *Resultat*.

Även D-nivån är gemensam för de båda inriktningarna. D-kursen innehåller utöver examensarbetet på 10 poäng, två 5-poängskurser. Den ena är obligatorisk och handlar om pedagogisk filosofi och idéhistoria. Den andra kursen är en fördjupningskurs av samma slag som på B-nivå. Här kan studenterna välja mellan 19 olika läskurser. Inte heller här finns restriktioner för valet, utan studenterna kan välja fritt ur utbudet oavsett vilken inriktning de går.

Sammanfattningsvis kan vi säga att A-kurserna ska ge en viss ämnesmässig grund. Den grunden ska kunna *stå på egna ben* eftersom det stora flertalet av studenterna på A-nivå inte läser mer än en A-kurs. På övriga nivåer måste med nödvändighet en begränsning av bredden i innehållet ske eftersom dessa nivåer syftar till en fördjupning (inom vissa områden) i ämnet.

Undervisningsformer

Många olika undervisningsformer förekommer på kurserna. Föreläsningar, lektioner, grupparbeten, seminarier och tillämpningsuppgifter av olika slag. Då C- och D-kurserna behöver stora resurser, framförallt till examensarbetet, innebär det att andra nivåer får bekosta den fördyrningen. Föreläsningar och lektioner i hel grupp är därför vanligt förekommande på A-nivåns samtliga kurser, men kompletteras med former som innebär större studentaktivitet. Vi har också provat att ha lärlösa litteraturseminarier på A-nivå. Läraren har då förberett anvisningar och frågeställningar men studenterna genomför seminariet själva. De studenter som förberett sig väl genom att läsa litteraturen och fundera över uppgifterna uppskattar formen, men oförberedda studenter gillar inte dessa seminarier. Tillämpningsuppgifter kan t.ex. innebära att studenterna uppsöker organisationer och gör intervjuer kring något tema som t.ex. kan röra kompetensutveckling och vuxenutbildning. Sådana uppgifter resulterar i någon form av rapport som diskuteras i seminarieform. Andra exempel på tillämpningsuppgifter är de undervisningsövningar som studenterna får genomföra på PPU A.

På pedagogikkurserna inom sjuksköterskeprogrammet och röntgensjuksköterskeprogrammet introduceras samtliga teorier i föreläsningsform. De studerande förväntas ha läst igenom texterna före varje föreläsning. Därefter förväntas studenterna själva arbeta vidare med texterna individuellt och i basgrupp. De studerande förväntas vara aktiva vid föreläsningarna/seminarierna genom både muntlig och skriftlig presentation av delar av de texter de läst samt bidra med egna frågor till en gemensam diskussion. Vid arbetet med texterna används en textläsningsmodell som introduceras vid kursstarten och som finns beskriven i studenternas studiehandledning. Undervisningen har PBL-liknande karaktär där lärarna fungerar som handledare i basgrupperna. Försök görs att ha alla texter på både svenska och engelska (motsvarande) och med hänvisningar till fransk och tysk litteratur. Försök görs även att relatera vissa begrepp till andra kulturer, t.ex. synen på och behandling av sjukdom samt olika uppfattningar av anatomi och fysiologi. Detta sker ofta genom frågor till de studerande om deras erfarenheter i de länder där de är födda.

Examinationsformer

En strävan har varit att varje kurs, d.v.s. om 20 poäng, ska innehålla olika typer av examinationer. En tanke bakom detta har varit att det är en fördel för studenterna att få möjlighet att visa sina kunskaper på olika sätt. Därför kan examinationen ske med skriftliga tentamina, redovisning av grupparbeten eller

enskilda arbeten och övningar. Numera förekommer överhuvudtaget inga salstentamina. De har ersatts med hemtentamina. En hemtentamen innebär att studenterna får sådana uppgifter att de måste analysera, tillämpa, diskutera för- och nackdelar för att bli godkända. Hemtentamina anses av studenterna som mycket arbetsamma, men samtidigt lärorika och om man menar att tentamenstillfället också ska vara ett inlärningsstillfälle anser vi att hemtentamina uppfyller det målet. Samtliga kurser utom kurserna inom sjuksköterske- respektive röntgensjuksköterskeprogrammet har tregradig betygsskala, Underkänd, Godkänd och Väl Godkänd. På senare tid har vi märkt en viss *betygshets*, vilket innebär ett ökat intresse för att *få VG*. Det kan eventuellt vara en följd av gymnasieskolans betygssystem som har andra valörer än högskolans system.

De studerande inom pedagogikkurserna inom sjuksköterskeprogrammet och röntgensjuksköterskeprogrammet arbetar i basgrupper med att producera egna texter utifrån den litteratur de studerar. På detta sätt utarbetas ett arbetsmaterial som registreras och granskas av lärare efter varje delavsnitt, vilket är en del av examinationen. Detta arbetsmaterial utgör sedan grund till examination i slutet av kurserna. Inom kurserna genomförs individuella praktiska övningar. I dessa praktiska övningar använder studenten en eller flera av de teorier, metoder och tillvägagångssätt han/hon studerat under kursen och analyserar ett självvalt fenomen från vårdområdet. Man studerar något och ställer en fråga utifrån en praktisk verklighet. Den praktiska övningen sker i samråd med representanter för dels den slutna landstingsvården samt den öppna landstings- och kommunala vården. Den praktiska övningen sammanställs individuellt i en rapport om ca 2-4 sidor och är en del av examinationen. De studerande skriver tillsammans i basgruppen en analytisk och reflekterande rapport utifrån en empirisk frågeställning som basgruppen presenterar i ett avslutande examinationsseminarium.

Studenternas arbetsinsatser, studentaktivitet

I anslutning till kursvärderingarna frågar vi i regel om hur mycket arbetstid studenterna lagt ner på kursen. Här varierar svaren från mindre än 10 timmar per vecka till mer än 40 timmar per vecka. Det stora flertalet säger sig lägga ner ca 20-30 timmars arbete per vecka. Däremot säger flertalet studenter på C-nivån att de arbetar 31-40 timmar eller mer än 40 timmar per vecka med examensarbetet. Nackdelen med frågan är att vi inte vet vad respektive student räknar in som arbetstid, om det enbart är när de läser litteraturen eller arbetar med uppgifter eller om det också inkluderar den tid de diskuterar med kurskamrater, funderar över stoffet mm. Fördelen med frågan är att den ändå ger tillfälle för studenten att tänka över sin egen arbetsinsats i relation till de krav de kan tänkas ställa på kursens uppläggning och innehåll. Även om föreläsningar och lektioner dominerar som undervisningsform försöker lärarna ha inslag i undervisningen som innebär en större studentaktivitet. Det kan t.ex. vara korta bikupsdiskussioner under lektionerna, organiserade grupparbeten etc. I regel faller sådana inslag väl ut.

Skriftlig och muntlig färdighetsträning

Den skriftliga färdighetsträningen dominerar även om det finns inslag som tränar den muntliga färdigheten. I den skriftliga färdighetsträningen kan en tydlig progression urskiljas. På A-nivån skriver studenterna kortare PM, på B-nivå ingår ett projektarbete om 5 poäng och på C- respektive D-nivå ingår ett examensarbete om 10 poäng. Kraven på texternas innehåll ökar för varje nivå. Hemtentamina är ett annat exempel som ger utrymme att träna förmågan att i skrift formulera sina tankar. Tidsutrymmet för lärare att ge fylliga kommentarer på inlämnade PM och hemtentamina är ytterst begränsade. Den tid som är avsatt för handledning då kommentarerna ska röra både innehållet och arbetets form är för närvarande 5 timmar/projektarbete på B, 10 timmar/examensarbete på C och 15 timmar/examensarbete på D. Tillfällen till muntliga framställningar ges framförallt i seminariesituationerna, men också i samband med t.ex. muntliga redovisningar av uppgifter.

Genusperspektiv i utbildningen

Institutionen försöker aktivt bevaka att genusperspektiv återfinns i litteratur som ingår i kurserna. I litteraturlistorna ska författarnas förnamn förtecknas. Vi har också sagt att det medvetna valet i detta avseende ska styra, genom att man som lärare inte slentrianmässigt föreslår viss litteratur. I undervisningen ska genus såväl som klass och etnicitet vara aspekter som beaktas. Det sker t.ex. genom att skapa medvetenhet om att det finns differentieringsprocesser i samhället som kan relateras till genus, klass och etnicitet. Genusaspekten problematiseras i undervisningen så att man inte oreflekterat reproducerar stereotypa könsroller. Två kurser behandlar särskilt genusfrågor. Delkursen *Pedagogik och makt* på A-nivå om 5 poäng där ett moment behandlar genusfrågor samt en läskurs på B- respektive D-nivå om 5 poäng som helt och hållet handlar om genusfrågor nämligen *Genus och utbildning*.

Informationsteknik i undervisningen

Undervisning om hur man gör sökningar i olika biblioteksdatasystem genomförs av bibliotekarien i anslutning till projekt- respektive examensarbete på kurserna B, C och D. På metodmomenten genomför studenterna tillämpningsuppgifter där de använder sig av Excel, SPSS och Nudist. Information utan praktiska tillämpningsövningar ges om t.ex. personaladministrativa datasystem.

Samverkan och internationalisering

Samverkan med det omgivande samhället

Inom pedagogikkurserna på sjuksköterskeprogrammet är denna samverkan inbyggd i utbildningens organisation och sker t.ex. vid de praktiska övningarna inom vårdverksamheten.

Kursutbudet på A-nivån som är riktat mot personalutveckling innehåller vissa inslag som kan karaktäriseras av en viss samverkan. Studenterna genomför besök på olika företag och andra organisationer och har uppgifter i anslutning till dessa besök. Dessa inslag har dock de senare terminerna minskat. På B-nivån, både den allmänna inriktningen och inriktningen mot personalutveckling, förekommer ett projektarbete om 5 poäng där studenter genomför intervjustudier inom någon organisation. På C-nivån förekommer inslag som mer tydligt kan karaktäriseras av samverkan. Några organisationer hör av sig, mer eller mindre regelbundet, med förslag på uppsatsämnen. De uppsatser som genomförs som uppdrag har dock i flertalet fall tillkommit på de studerandes egna initiativ och av studenter på kursen med inriktning mot personalutveckling. Ett annat inslag av samverkan är att flera organisationer delar ut stipendier till *årets uppsats inom personalområdet*. Institutionens C-examinator är medlem i tre olika stipendiekommittéer med detta ändamål.

Som helhet är inslag av samverkan för närvarande mycket litet i utbildningarna. För att införa större inslag skulle institutionen behöva avsätta mer resurser för planering och administrering. Bedömningen har då varit att avstå från detta då det skulle inverka menligt på den redan låga undervisningstätheten på kurserna.

Institutionen har även haft intäktsgivande uppdrag från kommuner och andra organisationer.

Internationella inslag i utbildningen

Internationella inslag i utbildningen kan anta olika former. Det kan gälla att kurslitteratur och undervisning som behandlar internationella frågor och internationell diskurs; utländsk kurslitteratur i översättningar; kurslitteratur på andra språk, främst engelska. Som helhet förekommer alla dessa inslag på alla kurser även om huvuddelen av både undervisning och kurslitteratur behandlar svensk diskurs. På alla utbildningsinriktningarna förekommer korta moment som behandlar Sverige i ett internationellt perspektiv. Då dessa inslag är mycket marginella totalt sett så är det en viktig uppgift att mer systematiskt försöka öka de internationella inslagen i utbildningen.

Internationellt utbyte och samverkan

Institutionen har sedan första halvan av 90-talet bilaterala avtal om studentutbyten. Idag har institutionen 13 avtal inom ramen för Erasmus. Dessa avtal motsvaras av 18 utresande studenter och 21 inkommande studenter. Institutionen har dock i likhet med den allmänna trenden upplevt en minskning av antalet utresande studenter. Inkommande studenter är fler till antalet vilket betyder att det finns en obalans i utbytena. Inkommande studenter hade kunnat vara fler om inte institutionen hade behövt säga nej till ett antal studenter trots ingångna avtal. Ett stort problem i Uppsala är bristen på bostad för studerande. Detta innebär att varje institution erhåller en bestämd kvot rum för inkommande studenter. Denna kvot är fylld för Pedagogiska institutionen. Svårigheten att hitta rum har inneburit att institutionen har varit tvungen att säga nej till ett flertal studenter. Ett annat problem är att integrera dessa studenter med de

svenska studenterna och på så sätt få till stånd möten mellan svenska studenter och studenter från andra länder.

Samverkan i grundutbildningen med institutioner i andra länder sker i två former. Dels i form av lärarutbyten, dels i form av medverkan i IP (Intensive Programmes). I det förra fallet har institutionen fått avtal om lärarutbyte med två tyska universitet, Westfälische Wilhelms Universität Münster och Humboldt-Universität zu Berlin, och ett franskt, Université Louis Pasteur - Strasbourg I. Dessa lärarutbyten har gett värdefulla lärarerfarenheter för grundutbildningen. Stora svårigheter föreligger dock att inkorporera dessa inslag naturligt i kurserna. Ett annat problem är att motivera fler lärare till deltagande i denna verksamhet. Här bör en plan utarbetas för att mer systematisk involvera lärarna i grundutbildningen i denna verksamhet.

När det gäller IP har institutionen medverkat i två treårsprogram under de senaste sex åren. Ett IP har genomförts vid sex tillfällen vid olika universitet runt om i Europa varje år. Ett nytt treårsprogram med titeln *Borders, Mobilities, Identities: European Educational Action* startar i sommar med ett första IP i Oulu, Finland. Dessa IP sker i samarbete mellan för närvarande 15 institutioner i 13 länder. Deltagarna är vanligtvis till två tredjedelar studerande på magisternivå och en tredjedel doktorander. Från Pedagogiska institutionen i Uppsala har vid varje tillfälle deltagit två eller tre studenter. En av institutionens lärare har varit koordinator för programmet under en treårsperiod och sitter nu i nätverkets ledningsgrupp. Erfarenheterna från dessa samarbeten har varit mycket goda då kurserna speglar både lokal och europeisk diskussion inom olika fält i pedagogiken. Dessa erfarenheter har kunnat återbördas i form av inslag i andra kurser på grundutbildningen

Nationellt utbyte

Institutionen har för närvarande inget organiserat utbyte på institutionsnivå inom grundutbildningen med andra pedagogiska institutioner.

Utvärdering, utvecklings- och kvalitetsarbete

Utvecklingsinsatser

Det sker en relativt regelbunden översyn och utveckling av kurserna. Inför höstterminen 2003 reviderades kursen Pedagogik A. Den här terminen revideras B-kurserna av en för uppgiften särskilt tillsatt grupp. Gruppens förslag ska diskuteras i grundutbildningskollegiet vid två tillfällen under våren. Beslut ska fattas av institutionsstyrelsen i maj för att kursen ska kunna ges till höstterminen 2004. Litteraturlistorna ses regelmässigt över minst en gång per år. Avsikten är att smärre justeringar av litteraturen kan göras inom läsåret, medan större förändringar företrädesvis sker inför ett nytt läsår.

Kursvärderingar

Institutionen följer den policy som universitetet centralt fastställt. Kursvärderingar genomförs därför i någon form på samtliga kurser. På de kurser som ges inom sjuksköterskeutbildningen har studenterna hand om kursvärderingarna. Vid ett tillfälle per termin redovisar de studerande sammanställningarna för programkommittén och till samtliga inbjudna lärare. För institutionens alla övriga kurser är det respektive lärare som genomför kursvärderingarna. Antingen görs kursvärderingarna skriftligt eller kombinerat skriftlig och muntlig. De lärare som önskar kan använda sig av den blankett som varje lärare har i sin dator, antingen som den är eller modifiera den efter behov. Kursvärderingarna ska sammanställas och därefter lämnas till studierektor för grundutbildningen. Det brister i sammanställning och uppföljning av kursvärderingarna, även om det blivit bättre under senare tid. En del lärare brukar inledningsvis på en ny kurs redovisa eventuella förändringar av kursen sedan föregående termin och orsakerna till förändringarna.

Utvärderingar och uppföljningar

Den senaste mer omfattande utvärderingen av institutionens hela verksamhet gjordes 1998/99. Utvärderingen initierades av Uppsala universitet och var ett led i universitetets kvalitetsarbete. Pedagogiska institutionen gjorde, liksom övriga institutioner, en självvärdering. Samhällsvetenskapliga fakulteten har sedan 1996 haft en kvalitetsgrupp vars medlemmar utses på tre år. I både den första och i den andra gruppen har den som varit studierektor för grundutbildningen aktuell tid varit medlem.

Nationella och internationella jämförelser

Någon nationell och internationell jämförelse har inte skett sedan mitten av 1990-talet (se HSFR:s utvärdering: Rosengren, Karl Erik & Öhngren, Bo (1997). *An Evaluation of Swedish Research in Education*).

Resultat

Examensarbeten/upsatser på C- och D-nivå

Det självständiga arbetet på C- och D-nivå har Pedagogiska institutionen valt att benämna Examensarbete, 10 p. Detta för att markera att dokumentationen för det självständiga arbetet inte nödvändigtvis behöver bestå av en traditionell uppsats. I praktiken har dock alla studenter hittills genomfört ett mer eller mindre traditionellt uppsatsarbete.

Från att institutionen för några terminer sedan hade stora problem med genomströmning, ensidiga metodval och ämnesrelevans har detta förändrats betydligt de senaste terminerna. Institutionen har arbetat om metodkursen på C-nivå så att den främjar olika metodansatser vid uppsatsarbetet. Vidare har kursen *Examensarbete* förändrats till en starkare sammanhållen kursform.

Första månaden på terminen genomförs en kurs om sammanlagt sex tillfällen där det praktiska uppsatsarbetet diskuteras. Detta har skett i samarbete med metodkursläraren så att dessa två kurser korresponderar. Vidare har alla uppsatsseminarier lagts obligatoriska och fått en starkare prägel av undervisningstillfällen. På så sätt har genomströmningen mer än fördubblats och med en större variation i metodval som är mer grundat på problemets art än tidigare.

Studenternas val av problem med ämnesrelevans för pedagogiken är dock ett kvarstående problem. Institutionen har under lång tid haft svårigheter att rekrytera studenter från den allmänna kursen i pedagogik på A-nivån till fortsatta studier upp till C-nivån. Detta innebär att den absoluta majoriteten av institutionens C- och D-studerande (80-90 %) är studerande som följer inriktningen Pedagogik med inriktning mot personalutveckling. Intresset hos dessa studenter är mer professionsrelaterat än ämnesrelaterat. Detta innebär att de frågor som diskuteras för dagen i professionen också är de frågor som studenterna framförallt vill behandla i sina uppsatser. Detta oavsett vilken ämneskaraktär dessa frågor har. Ett stort arbete måste läggas ner i den inledande kursen för att fånga den pedagogiska aspekten på de frågeställningar studenterna har. Detta arbete har rönt stora svårigheter och behöver stärkas för att få någon effekt.

I det självständiga arbetet om 10 poäng på D-nivån återfinns problemet avseende ämnesrelevansen vid val av uppsatsproblem.

I förändringsarbete har också ingått en analys av och förändrad syn på vad som bedöms i det självständiga arbetet. Bedömningskriterierna rör bl.a. både process och produkt. Vid kursstart går examinator igenom kriterierna och återkommer till dem under terminen i anslutning till de seminarier som behandlar examensarbetena. För D-nivån gäller samma kriterier som för C-nivån med den skillnaden att för D-nivån ställs högre krav på vetenskapligt djup och förhållningssätt.

I utvecklingsarbetet har även ingått att introducera ett varje termin återkommande introduktionsseminarium för dem som skall fungera som handledare den aktuella terminen. Då diskuteras bedömningskriterierna och ämnesrelevans mm. Dessa seminarier har inneburit ett större mått av samförstånd mellan handledare – student – examinator avseende krav och förväntningar på studentens uppsatsarbete. Som en kvalitetsaspekt ser vi också att examinator och handledare *aldrig* är samma person.

Genomströmning

En hög eller låg genomströmning är inte ett självklart mått på god alternativt dålig kvalitet utan måste ses i relation till både förutsättningar och process.

För utbildningsuppdraget från Samhällsvetenskaplig fakultet gällde för år 2002 en prestationsgrad på 78 procent och för år 2003 prestationen 80 procent. Utfallet för 2002 låg på 82 procent och för 2003 på 85 procent, d.v.s. med god marginal i relation till det som vi förväntades göra. Man bör dock hålla i minnet att prestationerna bokförs den termin den genomförs och kan därför vara prestationer gjorda av studenter från tidigare terminer.

Bortsett från att genomströmningen kan variera på en och samma kurs från termin till termin kan vi ändå säga att ca 70-80 procent på A fullföljer 20 poäng nästintill eller inom terminens ram. En något större andel av PPU A-studenterna fullföljer kursen jämfört med Pedagogik A. Ungefär samma grad av genomströmning gäller för B-nivån. På C- och D-nivån blir bilden något annorlunda. Genomströmningen har där varit betydligt lägre. Efter de åtgärder som beskrivits ovan har dock genomströmningen på C avsevärt förbättrats. Däremot tar det fortfarande alldeles för lång tid för D-studenterna att slutföra sina studier. Vi vet att många samtidigt som de läser D-kursen gör andra saker t.ex. söker/har fått arbete, läser andra kurser etc. Vi ser det som en angelägen uppgift att arbeta för att genomströmningen, med bibehållen kvalitet, blir bättre på D-nivån.

Ett exempel på genomströmningsbefrämjande åtgärder är den aktiva uppföljning som görs bland studenter på PPU A-kursen. Den kursen innehåller en rad olika examinationsmoment, hemskrivningar och uppgifter som genomförs enskilt eller i grupp. De som inte gjort uppgifterna under terminen får ett brev med uppgift om vad som fattas, ersättningsuppgift/-er och anvisningar om vad som gäller för genomförandet. Detta har påverkat genomströmningen i positiv riktning.

På pedagogikkurserna inom sjuksköterskeprogrammets A-kurs är genomströmningen hög.

Uppföljning av studenter

Vad som händer efter examen är en intressant fråga men det är mer sällan som den typen av uppföljningar genomförs. Enheten för kvalitet och utvärdering vid Uppsala universitet gjorde hösten 2003 en enkätundersökning som riktade sig till dem som tagit ut en examen med minst 60 poäng i huvudämnet pedagogik under en sexårsperiod (1996-2001). Totalt rörde det sig om 173 personer och drygt 80 procent besvarade enkäten. Ungefär lika många har läst Pedagogik som Pedagogik med inriktning mot personalutveckling. Något fler har avlagt kandidatexamen än magisterexamen. En person har avlagt licentiatexamen. Drygt hälften fick arbete innan avslutad utbildning, ett halvår efter avslutad utbildning hade de flesta arbete. Cirka två tredjedelar arbetar i Uppsala och Stockholm. Cirka hälften av de som läst Pedagogik med inriktning mot personalutveckling arbetar för närvarande inom den offentliga sektorn medan 85 procent som läst Pedagogik arbetar inom offentlig sektor. De som har PPU-inriktning återfinns inom fler olika branscher än allmänpedagoger. Däremot är det ca tre gånger fler allmänpedagoger som arbetar inom högskola/universitet än de som har PPU-inriktning.

Studieuppehåll och studieavbrott

Eftersom studieuppehåll i formell mening endast kan sökas av studenter som går på ett utbildningsprogram och för hel termin är studieuppehåll inte aktuellt för de studenter som läser fristående kurser. (För sjuksköterskeprogrammet har ledningen där beslutat att dessa studerande kan få studieuppehåll motsvarande

en fjärdedels termin.) För PA-programmet, som utvärderas separat, administrerar Pedagogiska institutionen uppehåll och avbrott. I informell mening förekommer naturligtvis både *uppehåll* och *avbrott* även på fristående kurser. Avbrott sker oftast i början av en kurs. Inom sjuksköterskeprogrammet förekommer det ofta att studenter tar studieuppehåll och studieavbrott av olika anledningar. Men det innebär också att studenter återkommer efter uppehåll och önskar fortsätta programmet, vilket leder till att enskilda studiegångar förekommer i relativt hög omfattning som får konsekvenser även för pedagogikkurserna. Sjuksköterskeprogrammet har genomgått omstruktureringar i flera steg vilket försvårat för studenterna att återvända till den utbildningsplan de en gång lämnat.

Alumnverksamheten.

Alumnföreningen för personalvetare startades oktober 2002 och har på drygt ett år fått ca 100 medlemmar. Det finns ett stort intresse för att utbyta erfarenheter med andra personalvetare. Se vidare <http://www.ped.uu.se>, under rubriken PA-alumn.

Övergång till forskarutbildningen

Det är fler som läst Pedagogik som är doktorander (eller som har sökt forskarutbildning men inte fått plats i gruppen) än i de som läst PPU. Intresset för forskarstudier är också större bland allmänpedagogerna visar svaren i enkätstudien som Enheten för kvalitet och utvärdering gjort. En stor andel av dem som läser PPU-kurserna gör detta inom ramen för Programmet för personal- och arbetslivsfrågor. Det är en utbildning som visserligen leder fram till en generell examen, men studenterna har en viss inriktning och är mer inriktade på en yrkeskarriär än en akademisk karriär.

Måluppfyllelse

Institutionen uppfyller sitt uppdrag både vad gäller antalet registrerade studenter och prestationer. Prestationerna genomförs med god marginal i förhållande till det som förväntas, utan att avkall görs på kraven. Studenternas basfärdigheter är i regel tillfredsställande men studentgruppen är idag mer heterogen än tidigare, vilket ställer andra krav på undervisning och lärare. Vi upplever att studenterna både kräver och behöver mer tid idag. Det behöver finnas en beredskap för att hantera situationen om studentgruppen blir ännu mer heterogen, vilket vi bedömer som en sannolik utveckling. För att inte kvaliteten ska försämrats behövs då mer lärartid för t ex återkoppling och stöd i olika former. Vi har som riktmärke att en fempoängskurs har ca 1000 sidor kurslitteratur, men naturligtvis anpassat till litteraturens svårighetsgrad, kursens innehåll och arbetsformer. Med få undervisningstillfällen behöver det också finnas med litteratur som kan komplettera undervisningen. Examinationsformerna är genomtänkta så att de ska premiera insatser som visar att studenterna förstått, och förhållit sig kritiska, till stoffet.

I kursvärderingarna framkommer det att det är mycket som studenterna är nöjda med, utbildningens uppläggning, lärare etc. Men i regel anser de att det är alldeles för lite undervisning och att det är för mycket litteratur att läsa. Studenterna med PPU-inriktning vill dessutom ha mycket mer praktiska inslag än vad som är fallet idag. De är ofta mer fokuserade på hur man ska lösa praktiska problem än på hur man kan tänka kring olika problem.

Studenterna får relativt snabbt arbete efter avslutad utbildning. De anser att det som de lärt sig i utbildningen har relevans för arbetsuppgifterna, som t ex att självständigt lösa problem, göra skriftliga presentationer och arbeta i projektgrupp.

Sammanfattande analys av grundutbildningen

Starka sidor/möjligheter i förutsättningar, process och resultat

Institutionen har flera goda förutsättningar för att bedriva undervisning. Kompetensen bland lärarna är hög. Biblioteksservicen är mycket god liksom den allmänna servicen och vägledningen till de studerande. Kursplaner och litteraturlistor omarbetas och revideras fortlöpande. De uppdrag som kommer från fakulteterna fullgörs. Vi arbetar med genus- och jämställdhetsfrågor. Den fysiska arbetsmiljön är god och ansträngningar görs för att förbättra den psykosociala arbetsmiljön. Under de senaste åren har Previa assisterat i att kartlägga arbetsmiljön genom dels en enkät, dels gruppsamtal. Förändringar genomförs gradvis (diskussion på personaldagar, friskvårdsinsatser som yoga på arbetsplatsen m.m.) och innevarande termin formeras en arbetsmiljögrupp som ytterligare ska konkretisera möjliga insatser.

Svaga sidor/problem i förutsättningar, process och resultat

Det finns relationer mellan grund- och forskarutbildning (främst genom doktorandernas medverkan i grundutbildningen) medan förhållandet mellan grundutbildningen och forskningsverksamheten i övrigt har betydande brister. Det gäller framförallt grundutbildningen i Pedagogik med inriktning mot personalutveckling och den forskning som bedrivs för närvarande vid institutionen. Det finns en klar obalans när det gäller innehållet i de två verksamheterna – forskningens innehåll har större anknytning till verksamheten vid lärarutbildningen än till personalutveckling. Detsamma gäller de olika inriktningarna på grundkurserna i pedagogik. Numerärt är allmän pedagogik den minsta kursen (totalt sett på B- D-nivå) d.v.s. få fortsätter till C- och D-nivå. De flesta studenter på A-nivå har dessutom pedagogik som ett biämne. Innehållsmässigt speglar kurserna olika perspektiv ur vetenskapsteoretisk synvinkel, vilket i och för sig inte behöver vara ett problem. Här ryms dock diskussionen kring definitionen av ämnet pedagogik där meningarna ibland går starkt isär.

De studerandes omedvetna målsättningar med studierna på A-nivå påverkar givetvis lärarnas arbetssituation. De skiftande förkunskaperna ställer allt större

krav på undervisningsformerna och uppläggningsen (t.ex. i form av behovet av återkoppling) vilket begränsas av de ekonomiska resurserna.

Grundutbildningens utformning styrs av vilka medel som anslås och vilken personal som tjänstgör. De ekonomiska förutsättningarna leder till låg undervisningstäthet och mycket litet av tillämpningsinslag. Även för ett *torrt* ämne som pedagogik finns behov av *laborativa* inslag som skulle öka studenternas möjlighet att förstå abstrakta fenomen. En strävan har varit att kursplanernas mål ska vara förankrade i lärarkollektivet innan de beslutas i institutionsstyrelsen. Institutionens lärarsituation är sådan att alla i princip ska kunna undervisa på alla kurser. Undervisningen genomförs i alltför stor utsträckning av tillfälliga lärare, vilket inverkar menligt på kontinuiteten. Arbetsbelastningen är stor på ordinarie lärare.

Ett problem inom pedagogikkurserna gäller sjuksköterskeprogrammet. Sjuksköterskeutbildningen fördes över till olika institutioner vid universitetet år 1998. En 20 p A-kurs förlades till Pedagogiska institutionen för att ge ett samhällsvetenskapligt perspektiv. Av den gamla vårdhögskolans utbildning finns 60 p kvar hos omvårdnadsämnet. Lärarna där känner fortfarande ett övergripande ansvar för hela utbildningen och har svårt att acceptera att fler institutioner är inblandade och att dessa måste få ta ansvar för de kurser de har fått i uppdrag att genomföra. Det har bl.a. lett till många samrådskonferenser och svårigheter att genomföra kliniska tillämpningsövningar inom pedagogikämnet p.g.a. bristande tillgång till vårdverksamheten. Det finns olika meningar om vad pedagogikkurserna ska innehålla och vem som ska genomföra dem (vårdlärarna vill *ha tillbaka* kurserna och kämpar för detta i olika sammanhang). Problemet är mångfacetterat och bedöms som strukturellt. Detta har gjort att den psyko-sociala arbetsmiljön för de inblandade lärarna många gånger har upplevts som svår. Uppdraget från medicinska fakulteten har varit mer arbetskrävande än vad man kunnat föreställa sig. På Pedagogiska institutionen har lärarna inom Pedagogik med inriktning mot vård och omsorg inte känt det stöd som de velat ha, t.ex. i form av forskning och doktorander inom området eller i form av en reell plats i institutionens struktur. Sedan snart två år pågår ett översynsarbete med sikte på ikraftträdande hösten 2005 som förhoppningsvis kan ge mer arbetsro.

Ytterligare ett problem är storleken på institutionens utbildningsuppdrag. Det upplevs som litet och osäkert särskilt som det baseras på en så pass låg tilldelning per student. Under de senaste åren har institutionen fått mindre tillägg i uppdragen efter halva året men det orsakar ryckighet i planeringen.

Resursen till lärarnas möjlighet till forskning är mycket liten. Konsekvensen blir att man måste förlita sig på externa forskningsanslag. Där är konkurrensen stor och kvaliteten på forskningsansökan avgörande. Det finns i nuvarande resursläge mycket begränsad tid till att skriva sådana ansökningar.

Under sista åren har antalet tjänstlediga lärare ökat markant. En professor har varit partiellt tjänstledig (80 %) för att upprätthålla en professur på en annan högskola och en annan (50 %) för att utföra arbete på ett annat universitet. Den senare har sagt upp sin tjänst fr.o.m. 1 juli 2004. Två docenter har under hösten 2003 likaså varit partiellt tjänstlediga för att tjänstgöra på ett annat universitet. Dessa kommer sannolikt att säga upp sina lektorstjänster. En professor kommer

att vara partiellt tjänstledig fr.o.m. 1 juli 2004 för att utföra ett annat uppdrag. Detta kommer att innebära att lärartillgången minskar avsevärt och att institutionen får färre tillgängliga professorer. Under de senaste åren har gruppen sjukskrivna anställda dominerats av doktorander när det gäller antal personer, medan antalet lärare har legat förhållandevis lågt. Anmärkningsvärt i detta sammanhang är att sjukskrivningen bland administrativ personal har varit obefintlig. Vi upplever dessutom svårigheter att hitta kompetenta vikarier. Situationen är med andra ord mycket prekär men förhoppningen är att den förbättras något under ht 2004 när vi får fler tillsvidareförordnade lektorer i tjänst.

Institutionen har i nuläget få formaliserade kontakter med andra pedagogiska institutioner, både nationellt och internationellt. Det som finns sker i form av uppdrag, t.ex. forskarkurser, eller via uppdrag som enskilda anställda är engagerade i, exempelvis vid mindre högskolor i Gävle, Mälardalen och Viborg (Danmark).

Angelägna förändringar inför framtiden

Vi ser gärna betydligt större uppdrag inom lärarprogrammet än vad vi har idag. Likheter inom kurserna är många och institutionen bedriver forskning inom områden som är av relevans för lärare och förskola/skola. Lärartillgången kan lösas dels genom att förslaget som Pedagogikum-utredningen lägger fram förverkligas, dels genom ytterligare nyanställningar.

Med tanke på pedagogikens vidgade roll i samhället finns starka skäl för ett utökat utbildningsuppdrag till institutionen. Den förändrade bakgrunden bland dagens och morgondagens universitetsstudenter gör det angeläget att utveckla en universitetspedagogisk baskurs som introduktion till universitetsstudier för studieovana målgrupper. Uppsala universitet har en *collegekurs* med syfte att rekrytera studenter från ett bestämt geografiskt område i upptagningsområdet men det finns ingen mer allmän kurs.

En bättre integrering mellan institutionens utbildning och forskning är nödvändig för att stärka den nuvarande utbildningens forskningsanknytning och för att utveckla de nya utbildningar på såväl den yrkesanknutna som teoretiska mastersnivå som kommer att krävas vid en övergång till det europeiska examenssystemet. Det är också angeläget att öka kontakten med andra pedagogiska institutioner, såväl nationellt som internationellt, liksom med andra ämnesinstitutioner i tvärvetenskapliga samarbeten. Den förestående organisatoriska förändringen och tillskapandet av en centrumbildning kring lärande (Pedagogikum) vid universitetet bör ge ökade förutsättningar för en sådan utveckling. I en tid av snabba förändringar är det samtidigt viktigt att tydliggöra och stärka pedagogikämnets identitet. När det gäller samhällsvetenskapens roll i vårutbildningarna som det förankrat inom pedagogikämnet är det angeläget att få till stånd en större samsyn mellan alla inblandade parter.

De kvalitetshöjande åtgärder som vi ser som mest angelägna är förbättrade uppföljnings- och utvärderingsrutiner och ett ökat engagemang i detta arbete från ledningens, lärarnas och de studerandes sida. Resultaten av

kursvärderingarna måste tas tillvara och utnyttjas mer systematiskt än för närvarande.

Uppsala universitet har beslutat om ett nytt utbildningsprogram som institutionen gärna medverkar i, Social omsorg med inriktning mot barn och ungdom, ett område där institutionen besitter betydande kompetens. Andra utvecklingsmöjligheter ser vi i en tänkbar magister med inriktning mot utvärdering och analysarbete på utbildningsområdet. Vidare är relationen mellan pedagogik och IKT inte utvecklad vid institutionen, t.ex. saknas vana vid webbanvändning.

Slutligen bör graden av internationalisering öka och involvera fler personer än för närvarande.

Del 3: Forskarutbildningen

Förutsättningar

Utbildningens mål och organisation

Mål

Forskarutbildningen i pedagogik vid Uppsala universitet syftar till att den studerande

... tillägnar sig sådan skicklighet i pedagogik och i vetenskapliga arbetsmetoder att han/hon självständigt kan bedriva forskning och genom framställande av en vetenskaplig avhandling kan bidra till kunskapens utveckling inom ämnet. Doktoranden skall vidare tillägna sig förmåga att identifiera forskningsbara frågeställningar, teoretisk och praktisk förmåga att initiera, planlägga och slutföra forskningsprojekt samt sådan pedagogisk och informativ skicklighet att han/hon kan kommunicera med sin kunskap inom och utom högskolevärlden. Doktoranden skall dessutom skaffa sig pedagogiska färdigheter och förmåga att kunna uttrycka sig väl i tal och skrift."

(Allmän studieplan för forskarutbildning i pedagogik, SAMFAK 2003/65)

Organisation, beslutsstruktur och ledning

För att möjliggöra för de enskilda studerande och för institutionen att gemensamt eftersträva forskarutbildningens mål måste ett antal förutsättningar finnas bl.a. i form av organisatoriska arrangemang med stadga och kontinuitet men också med utrymme för flexibilitet och anpassning till förändringar i omvärlden och inom forskningen.

Den organisation som omgärdar forskarutbildningen utgörs av *institutionsstyrelse* och *prefekt* med funktioner fastlagda i högskolelag och högskoleförordning. Även handledarfunktionen behandlas i HF och sedan 2002 skall det förutom *huvudhandledaren* också finnas en *biträdande handledare* för varje doktorand vid Uppsala universitet (Antagningsordning 2002-11-08). Inom institutionen har sedan länge funnits en *kursassistent*, en *studierektor* och ett *handledarkollegium*. Handledarkollegiet bereder alla ärenden som gäller forskarutbildningen och utgör också ett forum för professionellt erfarenhetsutbyte och debatt. Kring studierektor finns ett *doktorandmöte*. Med början för 5-6 år sedan beslutade handledarkollegiet att inrätta en *läsgrupp* för varje doktorand. Läsgruppen består av tre lärare, inklusive handledare, och den ska börja sitt arbete när ca 10-15 procent av avhandlingsarbetet kvarstår och s.k. slutseminarium aktualiseras.

Vid institutionen finns *specialseminarier* som drivs av forskningsledarna utifrån deras forskningsprogram och de flesta doktorander med anställning ingår

i dag i en sådan grupp. De grupper och specialseminarier som funnits en längre tid och som har eller har haft stora anslag är:

- Utbildning: Kultur – Interaktion – Karriär (UTKIK)⁶
- Elever, lärare och organisationer kring informationstekniken i skolan (ELOIS)⁷
- Utbildnings- och kultursociologi (SEC) (tillsammans med ILU)⁸
- Utbildning – Profession – Praktik (UPP)⁹
- Lärande i naturvetenskap och teknik (LÄRNOT) (tillsammans med ILU)¹⁰
- Studies in educational policy and educational philosophy (STEP).¹¹

Handledarkollegiet i pedagogik i Uppsala består av professorer, forskarassistenter, två lektorer samt docentkompetenta lärare vid Pedagogiska institutionen och vid ILU. Professorn i pedagogik vid Högskolan i Gävle som deltar i handledningen av doktorander deltar också i handledarkollegiet. Våren 2004 omfattar denna grupp sexton personer, varav sex med anställning vid ILU. Fem professorer och fyra lektorer från andra institutioner vid Uppsala universitet eller från andra lärosäten är inbjudna att delta alltsedan de utsetts att vara biträdande handledare. Uppgiften att vara ordförande för handledarkollegiet cirkulerar mellan professorerna vid institutionen.

Forskarutbildningens studieplan behandlas av institutionsstyrelsen och fastställs av fakultetsnämnden. Kursplaner och litteraturlistor fastställs av institutionsstyrelsen. Kursplanerna har dessförinnan diskuterats i handledarkollegiet. Studierektor ansvarar för kontakten med doktorandgruppen, för planering av kursutbudet och tar del i planeringen av doktorandernas institutionstjänstgöring. Kursassistenten spelar en viktig roll för information, administration, planering, registrering och övrig dokumentation. Hon är också den främsta kontaktlänken mellan gruppen lågaktiva eller inaktiva doktorander och institutionen, dels genom brev- och telefonkontakter, dels genom att löpande lägga in aktuell information om forskarutbildningen på institutionens webbplats.

Doktorandrepresentation

Doktoranderna har, som nämnts och enligt HF, representanter i institutionsstyrelsen. Doktorander och studierektor för forskarutbildningen träffas tre-fyra gånger per termin, doktorandmötet. Doktoranderna är med i alla stående grupper, t.ex. institutionens jämställdhetsgrupp, arbetsmiljögrupp och i ad hoc-grupper vid institutionen.

Doktorandföreningen vid institutionen arbetar för att vara en diskussionspartner i beslut som rör medlemmar, både de doktorander som är anställda vid institutionen och övriga doktorander i pedagogik. Föreningen

⁶ www.ped.uu.se/utkik

⁷ www.ped.uu.se/elois/

⁸ www.skeptron.ilu.uu.se/broadv/sec/

⁹ www.ped.uu.se/upp

¹⁰ www.ped.uu.se under rubriken *Forskning*.

¹¹ www.ilu.uu.se under rubriken *Forskning*

arbetar också för att forskarutbildningen, handledningen av doktorander och den sociala och fysiska miljön ständigt ska förbättras. Man deltar i samhällsvetenskapliga doktorandrådet och i universitets jämställdhetskommitté. Doktorandföreningen vill även vara ett socialt forum för nya och gamla doktorander.

Kopplingen mellan grundutbildning och forskarutbildning

Alla doktorander med anställning medverkar i undervisningen i grundutbildningen via föreläsningar, lektioner och handledning. Detta är en viktig anknytning mellan grundutbildningen och forskarutbildningen. Studenterna får på detta sätt möta aktiva forskare och unga lärare. Doktoranderna får erfarenhet av planering, genomförande och uppföljning av utbildning och undervisning som de allra flesta av dem behöver för framtida yrkesliv, bland annat för att bli behöriga till anställning som universitetslärare. Nyantagna doktorander uppmuntras att tidigt skaffa sig universitetets fyraveckorskurs i pedagogik för universitetslärare. De får räkna in den antingen i sina kurspoäng eller i sin institutionstjänstgöring.

Vissa kurser på D-nivå kan tillgodoräknas i forskarutbildningen och omvänt.

Lokal profil och pedagogikämnets ställning i forskarutbildningen i Uppsala och relation till lärarutbildningsområdet

Den starkaste forskningsprofilen är den läroplansteoretiska forskningen. De fyra professorerna med anställning vid institutionen är alla verksamma i denna tradition. Pedagogiska processtudier är den andra framträdande profilen och hit kan ett stort antal av avhandlingarna under senare år föras. Rekrytering av en professor efter Sverker Lindblad kommer att vara av betydelse för institutionens profilfrågor.

En annan viktig omständighet för institutionens profil ligger i en omorganisation inom universitetet som kan komma att implementeras successivt med början hösten 2004. Våren 2004 arbetar en utredning på Rektors uppdrag med frågan om bildandet av ett centrum för lärande vid Uppsala universitet. Utredningens förslag remissbehandlas inom universitetet under april och maj och universitetsledningen fattar därefter beslut i maj. Utredningen har behandlat frågan om pedagogikämnets ställning i lärarutbildningen, dess ställning i förhållande till bl.a. ett nytt forskarutbildningsämne vid Uppsala universitet, *Pedagogik med inriktning mot utbildningsyrken* och Pedagogiska institutionens ställning i förhållande till universitetets Utbildningsvetenskapliga fakultetsnämnd, UVF. Vi avstår från att referera förslagen och hänvisar till utredningen och direktiven för dess arbete (Pedagogikum – ett centrum för lärande; Rektorsbeslut 2004-01-20).

I studieplanen benämns en grupp kurser i forskarutbildningen *inriktningsgemensamma kurser* (sid. 46) Benämningen kan komma att ändras, men den har en viktig bakgrund. Under år 2002 inrättade UVF, som sagt, ett nytt forskarutbildningsämne. Detta föregicks av överläggningar med ämnesföreträdare i pedagogik och följdes upp av en gemensam arbetsgrupp för

bl.a. frågor kring en studieplan för det nya forskarutbildningsämnet. Inom ramen för denna process skedde samtidigt arbetet med översyn av studieplanen för forskarutbildning i pedagogik (se sid. 45). De två studieplanerna har nu en gemensam struktur: Ämnesgemensamma kurser (20 poäng), inriktningsgemensamma kurser (20 poäng), valbara kurser (20 poäng) samt avhandling (100 poäng).

Våren 2003 utlyste UVF fyra anställningar som doktorand i forskarutbildningen i *pedagogik med inriktning mot utbildningsyrken*. Hösten 2003 inledde dessa doktorander sina forskarstudier med anställning vid ILU. Under läsåret 2003/04 genomförs de två ämnesgemensamma kurserna med doktorander från Pedagogiska institutionen och från ILU (under hösten deltog fyra resp. tre doktorander och under våren fem resp. fem). Dessa kurser har planerats och genomförs gemensamt med en kursledande lärare från vardera institutionen och med handledarkollegiet i pedagogik som referensgrupp.

Forskarutbildningssamarbetet kommer att fortsätta. Huvudhandledare för de två grupperna av doktorander finns för närvarande vid resp. institution men det är sannolikt att de biträdande handledarna kommer att utses *korsvis* över institutionsgränsen. De inriktningsgemensamma kurserna kommer att utarbetas separat vid de två enheterna men doktoranderna i pedagogik kommer att kunna välja bland ILUs kurser. För handledarkollegiet i pedagogik är den fortsatta utvecklingen av samarbetet med UVF och med ILU en central och viktig fråga.

Frågan om pedagogikämnets ställning vid Uppsala universitet och samverkan mellan Pedagogiska institutionen och ILU har en lång historia som går mer än trettio år tillbaka i tiden. Många pedagogiklärare vid ILU har varit - och är - doktorander vid Pedagogiska institutionen. Samarbete i forskningsprojekt har praktiskt taget alltid förekommit mellan de två institutionerna.

Ekonomi

Under åren från 1999 till 2003 har antalet studiestöd ökat medan det minskade i tilldelningen för 2004 (nio st. år 1999, åtta st. år 2000, elva st. år 2001-2003 och tio st. år 2004). Stödresurs och rörlig resurs har haft samma utveckling. Speciellt synbar var ökningen från 2002 till 2003 och denna ökning berodde främst på att fakultetsnämnden tilldelar medel för studiestöd i proportion till institutionens andel av avlagda forskarutbildningsexamina under de fyra föregående åren. Positiva effekter av institutionens *utskjutsning* uppstod här, åtföljda av negativa effekter när fyra år gått. Minskningen inför 2004 berodde dessutom på nerdragning av statsanslagen och på ökade avsättningar till universitetsgemensamma satsningar. Medlen för rörlig resurs för lärares forskning har under en lång följd av år varit mycket liten i relation till behovet. Den största posten är en forskarassistentanställning.

Institutionen har svårt att ytterligare stödja det trettiotal doktorander med aktivitet (ca 10 procent och däröver) som antogs före 1998, som nu är ofinansierade och som tidigare inte kunde tacka ja till erbjudande om *utskjutsningsfinansiering*.

Antagning

Antalet sökande till institutionens forskarutbildning har varit högt de senaste tio åren (jfr. sid. 12). Antagning av doktorander och doktorandanställningarna görs formellt av prefekten. En grupp av tre erfarna handledare bereder dessa ärenden. De går igenom och värderar de sökandes skrifter och meriter i övrigt, genomför intervjuer med de sökande som inte är välkända och väger de sökandes intressen mot handledarkompetensen vid institutionen. De gör slutligen en sammanvägd bedömning av de sökandes möjligheter att genomföra utbildningen. Antagning av sökande till studier som ska avslutas med licentiatexamen och antagning av sökande med egen finansiering (egen förmögenhet eller privat försörjare) sker av fakultetsnämnden på förslag av institution och prefekt. Sådant antagningsbeslut, som gällde licentiatstudier i pedagogik (enl. ändring i HF 2002 och i studieplanen 2003-06-05), har hittills skett en gång och av en person, hösten 2003.

Den grupp som bereder ansökningar och lämnar förslag till sökande att antas till forskarutbildningen redovisar skriftligt de urvalskriterier som tillämpats. I motiveringarna inför 1996 års antagning använde beredningsgruppen två grupper av kriterier:

Externa kriterier

- De sökandes ålder och kön
- De sökandes inriktning och eventuella intressen i förhållande till handledarkompetens och befintliga forskningsmiljöer vid institutionen

Interna kriterier

- Kvalitet i ingivna arbeten
- Volym i tidigare studier, mätt bl.a. som uppnådd D-nivå i pedagogik
- Bredd i tidigare studier, mätt bl.a. som dokumenterade studier i andra ämnen än pedagogik och dubbelexamina
- Tidigare studieframgång, mätt bl.a. som andelen VG i betyg på delkurser och kurser. (pm 1996-08-30)

Inför 1999 års antagning redogjorde beredningsgruppen för sina överväganden på följande sätt:

Urval bland de sökande som uppfyller kraven enligt 2 och 3 §§ skall göras med hänsyn till deras förmåga att tillgodogöra sig forskarutbildningen.' (HF, 9 kap., 1 par.)

Det framgår helt klart att detta är det främsta kriteriet. Vi har valt att kalla detta för kvalitetskriteriet. / . . / [I]nstitutionen måste kunna erbjuda handledning. Detta innebär att handledarkapacitet måste finnas. Det innebär också att sökande med en intresseinriktning som inte motsvarar tillgängliga handledares kompetens inte kan antas. Detta kriterium har vi kallat handledarkriteriet. Av HF, 9 kap, 1 §, följer också att tillgång till handledare inte är en tillräcklig förutsättning. *Goda studievillkor i övrigt* tolkar vi som t ex möjlighet att ingå en forsknings- och arbetsgemenskap. / . . / Detta har vi kallat forskningsmiljökriteriet.

Till dessa fyra, ur HF härledda kriterier, har vi fogat ett femte, breddkriteriet, såsom studier i andra ämnen än pedagogik, relevant yrkeserfarenhet, etc. Breddkriteriet är underordnat kvalitetskriteriet. Här är det viktigt att ta i beaktande vilka förutsättningar en sökande har haft för att skaffa sig breddmeriter. Levnadsålder är en sådan förutsättning.

När de fem kriterierna beaktats kvarstår ytterligare ett antal omständigheter som måste beaktas. En förutsättning för att kunna följa den planerade forskarutbildningen på heltid eller kvalificerad deltid är att den studerande är bosatt i Uppsala eller är beredd att dag- eller veckopendla till Uppsala. Vi tror att det är viktigt att detta klargörs mot bakgrund av att den nu aktuella antagningen sker på grundval av en helt ny regel i HF, den om ovillkorlig studiefinansiering (9 kap, 3 §) (pm 1999-06).

De flesta som antagits har haft 80 poäng i pedagogik. Könsfördelningen bland sökande och antagna har behandlats ovan, sid. 12. Frågan berördes som synes också i pm över beredningsarbetet år 1996, men överväganden som handlat om att både kvinnor och män bör finnas bland institutionens doktorander har funnits med i antagningsarbetet under överskådlig tid.

Doktorandernas studie- och arbetssituation

Antalet forskarstuderande med doktorandanställning är för närvarande arton. Av dessa finansieras två av annan högskola, en av externa projektmedel och två delvis av externa medel (projekt och annan statlig myndighet). Övriga med anställning finansieras av fakultetsmedel. De allra flesta av dessa undervisar 20 procent på institutionen eller ILU och i några fall har de haft administrationsuppgifter inom externa projekt. En del av doktoranderna har särskilt lönetillägg pga. arbetslivsmeriter. Alla doktorander genomgår numera den högskolepedagogiska kursen. De uppmuntras att gå denna utbildning tidigt i forskarutbildningen.

Den individuella studieplanen skrivs av doktorand och handledare gemensamt och undertecknas av prefekten. De individuella studieplanerna revideras årligen och inlämnas till Samhällsvetenskapliga fakultetsnämnden. Detta dokument och arbetet med det har blivit ett viktigt instrument för kvaliteten i forskarutbildningen och de individuella studieplanerna kommer att spela en än större roll i framtiden.

Ett speciellt problem utgör arbetssituationen för de ofinansierade doktoranderna. Det femtontal doktorander som antogs före 1998 och med en studieaktivitet om minst 11 procent försörjer sig på olika sätt, men vanligast är lärartjänst vid högskola eller i kommun. Modellen med *utskjutsning* har givit god utdelning, men i dagens resursläge är detta inte längre en möjlighet.

Under den senaste 10-årsperioden har följande större förändringar ägt rum vad gäller institutionens forskarutbildning:

- Modellen med *utskjutsning* var viktig för att övergång skulle kunna ske till ett nytt sätt att organisera forskarutbildningen.

- Samlad antagning med full studiefinansiering har gjorts sedan 1996. Full studiefinansiering infördes som villkor för antagning i HF fr.o.m. 1998
- Möjlighet har införts i HF sedan 2002 att anta doktorander till studier att avslutas med licentiatexamen
- Extern finansiering av doktoranders doktorandanställning har ökat (för att minska något under senaste åren)
- Andelen kvinnliga doktorander har fortsatt att öka – långsamt men stadigt
- Studietiderna har blivit kortare
- Samverkan med högskolorna i Dalarna, Gävle och Mälardalen ökar kring gemensam finansiering av doktorander antagna i Pedagogiska institutionens forskarutbildning
- Samverkan med den utbildningsvetenskapliga fakultetsnämnden och ILU i forskarutbildningsfrågor har tillkommit sedan 2002/03.

Jämlikhet, jämställdhet och mångfald

Av de arton doktorandanställningarna innehas fyra av män. Åtta doktorander är födda under 70-talet, fem under 60-talet, fyra under 50-talet och en under 40-talet. Av de 61 aktiva doktoranderna under 2003 var 57 procent kvinnor och 43 procent män.

Samtliga nu anställda doktorander har svenska som modersmål men två är födda och uppvuxna i Finland. Av övriga aktiva doktorander har fyra utländsk härkomst: Canada, Finland, Storbritannien och Indonesien. Bland de 73 personer som avlagt doktorsexamen eller licentiatexamen (enbart) sedan 1992 har minst sju (23 %) utländsk bakgrund: Chile (4 personer), Island (3 personer), Finland (2 personer), Grekland (2), Åland (2), Iran (1 person), Kenya (1), Storbritannien (1) och Sydkorea (1).

Strävan efter numerär jämställdhet har präglat arbetet med antagning av doktorander sedan mitten av 1980-talet (Jämställdhetslagen trädde i kraft 1980). Jämställdhet som en kvalitet i arbetsmiljö och innehåll i forskning och forskarutbildning har diskuterats vid flera tillfällen under senare år; senast i november 2003 aktualiserade institutionens jämställdhetsombud frågan om huruvida jämställdhet beaktas (i tillräcklig utsträckning) när t.ex. handledare, läsgrupp, betygsnämndsledamöter utses. Skrivelsen diskuterades i handledarkollegiet och i institutionsstyrelsen och svar utarbetades med bl.a. den innebörden att själva aktualiserandet av detta slags frågor har ett värde. Jämställdhetsfrågan har vidare diskuterats i högre seminarier dels om seminariekulturen, dels om jämställdhet i högre utbildning. I forskarutbildningen har genusfrågor tagits upp i de obligatoriska kurserna och under senare år har fyra olika valbara kurser behandlat ämnet (sid. 46). Tid på dagen för det högre seminariet flyttades inför hösten 2003 för att underlätta för doktorander med föräldraansvar. Sedan 1998 har två avhandlingar behandlat kvinno- och jämställdhetsfrågor.

Mångfaldsfrågorna har redan berörts (sid. 20). Hittills har inga särskilda åtgärder vidtagits i syfte att främja mångfalden i institutionens

forskarutbildning. Däremot har betydelsen av social bakgrund för utbildningskarriären spelat en framträdande roll i flera avhandlingar och i ett par stora forskningsprojekt under senare år. Etniska frågor och deras koppling till utbildning har varit ämne för två avhandlingar under samma tid.

Infrastruktur

Doktorander med anställning vid institutionen har arbetsrum och dator vid institutionen. Forskarstuderande har samma tillgång till bibliotekets lokaler och service som övriga studerande (se ovan sid. 20). De som har tjänsterum vid institutionen kan med egen nyckel nå bibliotekssamlingarna dygnet runt. Bibliotekets hemsida kan nås dygnet runt via dator och doktorander utan tjänsterum vid institutionen kan ansluta sin hemdator till denna tjänst.

Process

Kurser, undervisning och examination

Nyantagna doktorander går under sitt första år två obligatoriska kurser om 10 poäng vardera och de flesta följer även en eller ett par valbara kurser under denna tid. Avhandlingsarbetet inleds normalt också under detta år. Även under det andra studieåret planeras studierna för de flesta med inriktning på kurser men nu i kombination med ett större inslag av avhandlingsarbete. Läsåret indelas i fyra perioder och de flesta kurserna inplaceras i dessa. Kurserna ges praktiskt taget alltid på halvfart, vilket möjliggör parallellt arbete med avhandling och/eller kombination med yrkesarbete. Doktoranderna ska vara färdiga med huvuddelen av sina kurspoäng innan slutarbetet på avhandlingen tar vid (ett par undantag har dock förekommit).

Under 2003 gjordes på fakultetsnämndens initiativ en översyn av samtliga studieplaner. Pedagogiska institutionen hade då redan inlett ett sådant förändringsarbete. Arbetet ledde till två principiellt viktiga förändringar: För det första ändrades förhållandet mellan kurser och avhandling från 80 p kurser – 80 p avhandling till 60 p kurser – 100 p avhandling. För de flesta av den Samhällsvetenskapliga fakultetens fjorton forskarutbildningsämnena gjordes förändringar i samma riktning. För det andra omstrukturerades kurser och kursinnehåll i forskarutbildningen i pedagogik.

Perioden 1993-1997	Perioden 1998-2002	Studieplan 2003-06-05
<i>Obligatoriska kurser (40p)</i> • Institutionens forskningsprofil (10p) • Allmän forskningsmetodik (30p) • Undersökningsplanering (5p) • Historisk teori och metod (5p) • Kvantitativa metoder (5p) • Kvalitativa analyser (5p) • Forskningsprocessen I (5p) • Forskningsprocessen II; disputationskursen (5p) <i>Valfria kurser (40p)</i> • Specialmetodkurser (10p) • Specialseminarier (5p) • Påbyggnadskurs (5p) • Kurser i anslutning till avhandlingsarbetet (20p) <i>Avhandling (80p)</i>	<i>Obligatoriska kurser (40p)</i> • Introduktion och vetenskapsteori (10p) • Grundläggande teori- och metodfrågor (10p) • Design och avhandlingskurs (5p) • Kommunikation och lärande (5p) • Samhällsvetenskapens klassiker (5p) • Skolreformer och utbildningspolitik inkl. läroplansteori (5p) <i>Valfria kurser (40p)</i> • Specialmetodkurser (10p) • Specialseminarier (5p) • Påbyggnadskurs (5p) • Kurser i anslutning till avhandlingsarbetet (20p) <i>Avhandling (80p)</i>	<i>Obligatoriska kurser totalt 20p (även kallade ämnesgemensamma kurser)</i> • Det svenska pedagogikämnet – framväxt och utveckling under 1900-talet (10p) • Teori och metod - metodöversikt med tillämpningar (10p) Exempel väljs så att aktuell pedagogisk forskning belyses ur perspektiven pedagogisk filosofi, pedagogisk psykologi och pedagogisk sociologi <i>Valbara kurser (20p)</i> Fördelade på ett antal 5p-kurser, (dessa valbara kurser kallas också <i>inriktningsgemensamma kurser</i>). Här ska fördjupningar ske i förhållande till de obligatoriska kurserna. <i>Disputationskursen ingår (5p)</i> <i>Kurser eller kurspoäng i anslutning till avhandlingsarbetet (20p) (i studieplanen kallade valbara kurser)</i> <i>Avhandling (100p)</i>

De valbara kurserna, enligt tidigare studieplaner och nu gällande studieplan, ska täcka centrala områden inom pedagogiken och områden där institutionen och den Samhällsvetenskapliga fakulteten i Uppsala har särskilt god kompetens. Kurser som givits de senaste tio åren och som haft god anslutning av deltagare är (alfabetisk ordning):

Bourdieu - praktik och språketeori (5p) Bourdieus intervjuetodetik (5p) Bourdieus sociologiska metod (5p) Den sociala ordningen och kunskapens ordning (5p) Digital litteratur på Internet (5p) Diskursanalys (5p) Forskning om barn och ungdom (5p) i samarbete med Lärarhögskolan, Stockholm Fältbegreppet inom utbildnings- och kultursociologin (5p) Genusperspektiv i deltagarorienterad pedagogisk forskning (5p) Globalisering och transnationalisering (5p) Integrating research into the teaching environment, I-RITE (2p) Klassrumsforskning och fältarbete (5p)	Kompetensutveckling och lärande (5p) Korrespondensanalys (2/5p) Kunskapens kön I (5p) och II (5p) Kvinnoperspektiv i pedagogiken (5p) Kvinnors pedagogik - om några kvinnliga pedagoger i modern tid (5p) Ledningsfilosofier (5p) Lärarkår och samhällsstruktur (5p) Pedagogisk utvärdering (5p) Pragmatism och neopragmatism (5p) Samhällsvetenskapens moderna klassiker (5p) Språket och kroppen – Cicourel och Foucault (5p) Styrning, ledning och skolledares arbete och arbetsvillkor (5p) Vetenskapssociologi (5p) Ett antal läskurser om vardera 5p
--	--

En eftersökt kurs är disputationskursen som pågår kontinuerligt. I anslutning till varje disputation läser kursdeltagarna den aktuella avhandlingen och går på disputationen. En lärare ansvarar för ett förseminarium och ett efterseminarium i vilka avhandlingen granskas. Doktoranderna erhåller 1 poäng för varje sådant tillfälle. De kan samla upp till 5 poäng. Någon poäng kan gälla avhandling vid andra institutioner, t.ex. i samband med att någon av institutionens lärare engagerats för dess bedömning. Till och med år 2003 har 65 doktorander fullföljt denna kurs och 57 håller ännu på med den.

För de kurser som givits under 2002 och 2003 biläggs kursplaner och litteraturlistor (dock med undantag för Bourdieukurserna och kursen I-RITE).

Kurser utannonseras i ett samlat kursutbud för hela den Samhällsvetenskapliga fakulteten. Samarbete i forskarutbildningsfrågor pågår också sedan många år inom den Samhällsvetenskapliga fakulteten och med institutioner inom denna fakultet, för närvarande kring kursgivning i statistik, i forskningsetik och i pedagogik och ämnesdidaktik för universitetslärare.

Planerade kurser vid institutionen anordnas under förutsättning att antalet deltagare inte är för litet, vanligen minst fem till sju personer. Om mycket få personer anmält sig anordnas kursen ibland som läskurs.

Doktoranderna uppmuntras att hålla sig à jour med kursutbudet vid andra institutioner i landet, främst vid universiteten i Stockholms- och Mälardalsregionen. Sådana kurser, liksom kurser vid universitet utomlands, får doktoranderna tillgodoräkna sig som valbara kurser (förutsatt att de samlade valbara kurspoängen inte förlorar bredd).

Informationsteknikanvändningen kom igång i slutet av 1990-talet, då med metodkursen *Digital litteratur på Internet*. Ett nätkurssamarbete har genomförts med universitet i Australien och Danmark och I-RITE är en skrivkurs för doktorander i samarbete med Stanford University inom ramen för Swedish Learning Lab.¹²

De flesta kurser har ett ganska lågt deltagarantal och undervisningsformerna anpassas till detta. Lärarintroduktioner kombineras med seminariediskussioner. Examination sker i de flesta fall genom att doktoranderna skriver essäer/promemorior av olika slag. En av lärarna tillämpar också muntlig examination. Ett problem som förekommit i de längre kurserna med flera lärare är att examinationsinslagen blir alltför omfattande och arbetskrävande för doktoranderna. Varje enskild lärare har fått ansvara för examination av sin del av kursen och dessutom har en examination skett som gäller kursen som helhet. Detta överlastningsproblem motverkas genom att kursledaren för planeringsdiskussioner i handledarkollegiet och med enskilda lärare.

Kursvärdering har oftast formen av samtal mellan doktorander och lärare vid kursslut.

¹² Swedish Learning Lab är ett samarbete mellan Uppsala universitet, Karolinska institutet, KTH och Stanford University i syfte att utveckla användningen av modern teknik i högre utbildning. Projektet har pågått sedan 1999 med finansiering av Knut och Alice Wallenbergs stiftelse www.learninglab.uu.se

Seminarier och konferenser

Institutionens högre seminarium har en lång historia av att ha fungerat som institutionens intellektuella – och sociala – samlingsplats, numera tisdag i jämna veckor. Samma tid i udda veckor är vikt för doktorandseminarium, ett forum för behandling av doktoranders texter. Doktorandernas texter behandlas också i de specialseminarier som professorer och andra forskningsledare ansvarar för.

Till det högre seminariet inbjuds externa föreläsare tre till fyra gånger per termin. Övriga tillfällen ägnas dels åt att institutionens doktorander lägger fram texter (halvtidsseminarium och slutseminarium) och åt att institutionens lärare tar upp sin forskning eller något utvecklingsarbete. Någon gång per termin ägnas högre seminariet åt ett ämne som gäller institutionens inre arbete. Våren 2004 behandlas en aktuell arbetsmiljöundersökning en gång och seminariekulturen en annan.

Ett antal problem kan identifieras när det gäller institutionens seminarier. I och med att alla doktorander är anställda och deras studier planeras till fem år har kraven på prestationer i förhållande till tid ökat och doktorandernas närvaro på det högre seminariet minskat. En diskussion pågår inom handledarkollegiet hur detta problem ska lösas. Poängsättning har diskuterats men oenighet råder om detta är en acceptabel väg. Ytterligare ett problem är att det högre seminariet ska fylla flera funktioner och att förväntningarna är många och svåra att möta samtidigt. Ett tredje problem gäller specialseminarierna, av vilka de flesta men inte alla är öppna. Slutna seminarier står i strid med forskningens väsen, menar många doktorander och lärare. Ett fjärde problem är att inte alla doktorander har en hemvist i ett specialseminarium och en motsvarande forskargrupp. Den stora rörligheten bland de seniora forskarna under innevarande år har ökat problemet. En lösning som ska prövas från och med hösten 2004 är att doktorandseminariet i udda veckor bryts ut ur det högre seminariet och får en egen seminarieledare.

Institutionens lärare, forskare och doktorander deltar i konferenser, bl.a. NFPPF, ECER, EARLI och AERA. Praktiskt taget alla doktorander som antagits sedan 1996 har deltagit i ett par eller flera konferenser med relevans för deras avhandlingsämne.

Institutionen har sedan länge budgeterat medel för konferensdeltagande och dessa medel söks främst av doktorander som inte ingår i projekt med extern finansiering. Konferensmedlen fördelas så att alla sökande ska kunna erhålla sådant bidrag minst en gång under sin studietid. I övrigt utnyttjas externa medel för doktoranders konferensdeltagande.

Handledning

Organisationen med huvudhandledare, biträdande handledare och läsgrupp har redan beskrivits (sid. 38). Diskussioner om hur mycket handledning en doktorand bör få eller bör ha rätt till och hur ofta förs mera sällan i handledarkollegiet. Arbetet i läsgrupperna har dock på ett mycket påtagligt sätt fört lärarna närmare varandra när det gäller att jämföra handledarstil, kravtyper och kravnivåer.

Avhandlingar och avhandlingsarbete

Doktoranderna får i princip fritt välja inriktning för sitt avhandlingsämne. Detta balanseras emellertid mot att man redan i samband med antagningen ägnar mycken omsorg åt frågan om i vilken forskningsgrupp den enskilda doktoranden ska ingå och vilka handledarresurser som finns (jfr. sid. 42f).

Arbetet med avhandlingen inleds, som nämnts, redan under det första året och ökar därefter i andel av studierna. Varje doktorand ska tre gånger presentera sitt pågående arbete: Relativt tidigt lägger hon eller han fram en text kring sitt ämne och ämnesval med diskussion av metodproblem, möjliga lösningar på dessa, etc. En av institutionens lärare fungerar som diskutand. Högre seminariet är forum för denna presentation bl.a. för att ämnet på så sätt blir känt och erkänt och en utgångspunkt för det stöd som doktoranden därmed ska kunna förvänta sig från institutionen. Vid ett seminarium i halvtid engageras en extern opponent och detsamma gäller för slutseminariet då högst tio procent av avhandlingsarbetet ska återstå. Även dessa textbehandlingstillfällen äger rum inom det högre seminariet. Läsgrupp bildas, som nämnts, när slutseminarium är aktuellt.

Hittills har de alla avhandlingar utom en (år 2000) varit monografier, men ett par doktorander som nu arbetar aktivt med sina avhandlingar planerar för sammanläggningsavhandlingar. Sedan licentiatexamen återinfördes i HF 1984 har 26 licentiatuppsatser lagts fram vid institutionen och av dessa har tolv personer också avlagt doktorsexamen. Ytterligare tre personer med licentiatexamen har kommit långt med arbetet på en doktorsavhandling. Institutionen räknar med att andelen licentiatexamina kommer att öka framöver, främst bland doktorander som genomgår forskarutbildning inom ramen för en anställning som universitetsadjunkt eller anställning inom kommun eller landsting. Ett problem förknippat med licentiatexamen är att det saknas bra former för att räkna av arbetet med licentiatuppsatsen mot kraven för doktorsavhandlingen. Doktorsavhandlingarna blir lätt bedömda med samma kriterier oavsett om de föregåtts av en licentiatuppsats eller inte. Ett sätt att lösa detta problem har varit att doktoranden lagt samman licentiatuppsatsen och ytterligare en monografi med en kapp. Detta problem måste dock diskuteras ytterligare.

Fakulteten ger ett fast bidrag för varje avhandling om högst 160 sidor, men många avhandlingar är mer omfattande. Det har därför förekommit att doktoranden själv skjutit till medel för tryckning när externa medel inte funnits att tillgå. Arbeta pågår inom universitetet med former för elektronisk publicering och detta kan komma att innebära att kostnader för tryckning minskar. Sedan år 2000 läggs alla abstracts ut elektroniskt.

Samverkan och internationalisering

Ett väletablerat samarbete finns sedan många år med Örebro universitet främst kring kursgivning. Högskolan i Gävle är en samverkanspart främst via handledarkollegiet. Diskussioner har inletts med Mälardalens högskola och Mithögskolan. Det är tydligt att högskolor och nya universitet har kunnat disponera ökade medel för forskarutbildning under senare år, samtidigt som

medlen för de äldre universiteten minskat (jfr. sid. 39). Detta har skapat nya incitament till samarbete kring doktorander, handledning och kurser.

Internationalisering i forskarutbildningen har under senare år skett indirekt via doktoranders konferensdeltagande (se ovan) och genom lärares och handledares forskningssamarbete. Mera direkt handlar det i första hand om att doktorander och forskarassistenter har vistats längre tider vid universitet utomlands, bl.a. Stanford University, New York University, Oxford University, University of London, University of East Anglia, Leeds University, University of Edinburgh, IRESCO och CSE,¹³ Paris. Finansieringen har normalt skett genom att särskilda bidrag har sökts, bl.a. hos STINT.

Institutionen har ansvarat för ett nätverk (för etnografiska studier) som finansierats av NorFa och som bl.a. inneburit att man givit kurser. Nätkurser har skapats i samarbete med Deakin University, Melbourne. Inom ramen för ett samarbete med Köpenhamns universitet och Center for Videregående Uddannelse, Viborg Amt, har konferenser genomförts där doktorander kunnat delta. En skrivkurs, I-RITE (se ovan) har genomförts över nätet för institutionens doktorander och doktorander vid Stanford University. Under 2003/04 har en gästprofessor från England och en doktorand från Kanada vistats vid institutionen. Sedan ett par år har man inom forskningsprogrammet STEP givit ut en elektronisk tidskrift som vunnit internationell spridning. Ett nummer har redigerats av gruppens doktorander.

Utvärdering, utvecklings- och kvalitetsarbete

HSFR:s granskning av pedagogikämnet i mitten av 1990-talet (Rosengren & Öhngren 1997) har varit ett viktigt dokument för institutionens självbild vad gäller forskningen. Den har behandlats i seminarieform och publikationen har använts som kurslitteratur i forskarutbildningen flera gånger.

Vid ett antal tillfällen de senaste åren har särskilda granskningsinsatser gjorts som omfattar forskarutbildningen. Under 1999/2000 genomförde Uppsala universitet på initiativ av universitetsledningen och konsistoriet ett utvärderings- och omfördelningsprojekt, *Besparingar avsedda för strategisk tillväxt av Uppsala universitet*, BASTU. Alla universitetets enheter skulle granska den egna verksamheten och föreslå såväl besparingar som möjliga nysatsningar. Självvärderingsarbetet med BASTU under 1999 sammanföll dessutom med att HSV gjorde sin andra granskning av Uppsala universitet. Pedagogiska institutionen valde att samla sitt arbete i de nämnda publikationerna. I samband med genomförandet av HSV:s Doktorandspegel gjordes vid Uppsala universitet egna bearbetningar av det dataunderlag som gällde universitetets doktorander. Under 2002/2003 kommenterade institutionerna inom samhällsvetenskaplig fakultet sammanställningar som gällde den egna verksamheten och fakultetsnämnden presenterade i januari 2004 en analys av institutionernas självvärderingar (Samhällsvetenskapliga fakultetsnämnden). För Pedagogiska institutionens del visade resultaten en splittrad bild som främst berodde på en bimodal svarsfördelning; andelen *gamla*

¹³ Institut de recherche sur les sociétés contemporaine resp. Centre de sociologie européenne

doktorander som besvarat enkäten var ungefär lika stor som andelen *nya*, dock utan att de två grupperna kunde särskiljas på ett säkert sätt. Resultaten blev därmed mindre användbara som stöd för förändringsarbete än de kunde ha varit och institutionens valde att inrikta sig mot arbete med den nu aktuella HSV-granskningen.

I den första självvärderingsrapporten (Heyman 1999) diskuteras institutionens beslut att bygga upp det som då kallades en *forskarskola* byggd på fyra grundprinciper:

- Studiestöd motsvarande heltids- eller halvtidsstudier till de doktorander som nyantas
- Arbetsplats vid institutionen för de nyantagna doktoranderna
- Vartannatårsantagning
- Ett sammanhållet kurs- och seminarieprogram för de doktorander som nyantas och som samtidigt kan utnyttjas och vara attraktivt för redan antagna doktorander. (sid. 8)

Förändringen innebar motsättningar inom handledarkollegiet när *de tidigare universitetens Lehrfreiheit och Lernfreiheit tvingas . . . vika för [nya] krav* .

Vidare redovisades arbetet med att identifiera de doktorander som *trots svårigheter orsakade av bristande finansiering, har en dokumenterad önskan att avsluta sina doktorandstudier* med en doktorsavhandling (a.a.) och erbjuda dem *utskjutsningstid*. Införandet av läsgrupper presenteras och motiveras i rapporten. Här redovisas också att institutionen skapat *en blankett för kontrakt mellan doktorand, handledare och prefekt* att följas upp en gång per år, alltså det som senare skulle komma att kallas individuell studieplan. Förändringen av innehållet i forskarutbildningens obligatoriska kurspoäng presenteras i rapporten (se sid. 45).

I en andra rapport (Heyman 2000) diskuteras erfarenheterna av modellen med antagning av *en studiestödsfinansierad, sammanhållen grupp* doktorander och dessa doktoranders – huvudsakligen positiva – reflektioner över modellen och över den första terminens studier. De problem och möjligheter som behandlas i rapporten gäller (a) inrättandet av läsgrupper som innebar stöd för den enskilda handledaren men också fler manuskript för varje handledare att läsa, (b) balansen mellan mångfald i forskningsintressen och profilering, (c) indragning av en professur och ökad arbetsbelastning för de då två kvarvarande professorerna samt (d) goda förhoppningar om de möjligheter som nyanställning av en forskande lektor med inriktning mot vårdområdet skulle kunna innebära.

De två självvärderingsrapporterna visar hur förändringar som vidtagits har följts upp över tid. De har varit värdefulla dokument i arbetet med föreliggande självvärdering och vi avser att göra ytterligare uppföljningar i framtiden.

Resultat

Genomströmning

Sedan studiefinansiering infördes som ett antagningsvillkor har de genomsnittliga bruttostudietiderna blivit mycket kortare än tidigare. Variationen i studietid har också minskat. Under perioden 1994-2003 har totalt 53 doktorander antagits till institutionens forskarutbildning och av dessa har tre avlagt licentiatexamen och åtta doktorsexamen med en genomsnittlig nettostudietid på 29 resp. 31 månader (median). Motsvarande bruttostudietid är 56 resp. 52 månader. Bruttostudietider på mer än fem år beror i de flesta fall på föräldraledighet eller studier i kombination med yrkesarbete. *Avhopp* i meningen att lämna en påbörjad karriär som doktorand/forskare/universitetslärare har varit mycket få under senare år.

Arbetsmarknaden/uppföljning av doktorer

Sedan 1991 har 66 personer avlagt doktorsexamen. 53 av dessa har gått till anställningar som akademiska lärare, varav fyra vid Pedagogiska institutionen och tolv vid ILU. Arbete som forskare, som konsult och anställning i statlig, kommunal eller privat utbildningsorganisation gäller ett tjugotal doktorer. Tio personer återfinns i två kategorier och har räknats dubbelt.

Universitetslärare		Övriga	
Uppsala universitet	16	Statlig utbildningsadministration	6
Högskolan i Gävle	6	Forskare	6
Örebro universitet	5	Konsulter	4
Mälardalens högskola	5	Privat el. kommunal skola/skoladm.	3
Lärarhögskolan i Stockholm Regionalt utvecklingsarbete	4	Regionalt utvecklingsarbete	1
Karlstads universitet	4	Internationellt utvecklingsarbete	1
Högskolan Dalarna	4	Pensionär	2
Linköpings universitet	3		
Umeå universitet	1		
Högskolan i Kalmar	1		
Högskolan i Halmstad	1		
Århus universitet	1		
Lärarhögskolan Reykjavik	1		
Universidad de Concepción, Chile	1		
	53		23

Institutionen har en forskarassistenttjänst – under några år fanns två tjänster. Denna anställningsmöjlighet är viktig som ett incitament för doktoranderna. Under flera år har fakultetsanslaget inte ökat, eller ökat mycket litet, fakultetsnämnden har prioriterat doktoranders studiestöd och utrymmet för forskarassistenttjänster har minskat successivt. Diskussioner förs om möjligheten att satsa på ett kvinnligt nätverksprojekt likande det som finns inom historisk-filosofiska fakulteten.¹⁴ Det finns intresse inom Samhällsvetenskapliga fakulteten för att stödja detta.

¹⁴ <http://www.histfilfak.uu.se/strategisk/index.htm>

Måluppfyllelse

Studieplanens mål handlar om att forskarutbildningen ska leda till att doktorerna ska ha forskningsmetodiska färdigheter, informativ skicklighet och pedagogiska färdigheter. Hon eller han ska också kunna bidra till kunskapens utveckling inom ämnet pedagogik. Vilken måluppfyllelse når institutionen med sin forskarutbildning?

När det gäller forskningsmetod är det tveklöst så att doktorerna behärskat de metoder som de behövt för att genomföra sina avhandlingsarbeten. Med få undantag har dessa metoder varit av det kvalitativa slaget under senare år. Det är dock också så att doktorandernas efterfrågan på kurser i kvantitativa metoder varit liten. Institutionen har inte heller på senare år erbjudit någon sådan kurs, bl.a. för att egen kompetens saknats. Några doktorander som behövt förkovra sig i kvantitativ metod har följt forskarutbildningskurser vid universitetets statistiska institution. Dessa kursplatser är emellertid dyra för institutionen. En utredning inom Samhällsvetenskapliga fakulteten undersöker för närvarande möjligheten till fakultetsgemensamma kurser i just statistik. Våren 2004 prövar Pedagogiska institutionen ett bilateralt samarbete med statistikerna inom ramen för forskarutbildningens teori- och metodkurs.

Under de senaste åren har antalet specialkurser varit något mindre än tidigare samtidigt som en fokusering på de två stora obligatoriska kurserna skett. Kurser med mycket lågt deltagarantal har av resursskäl inte kunnat starta eller givits som läskurser. En utökning av antalet tillgängliga kurser förutses bl.a. genom samarbetet med den nya forskarutbildningen i pedagogik med inriktning mot utbildningsyrken. Samtliga forskarutbildningar i pedagogik i landet borde kunna samordna sin information om kursutbud genom användning av nätet. Sådan samordning kommer antagligen att växa fram successivt som en följd av att många högskolor får medel för forskning men utan att få anordna forskarutbildning. En särskild pådrivande samordningsinsats skulle dock vara värdefull.

Ett mål för forskarutbildningen handlar om att utbilda forskare och ett annat gäller att utveckla pedagogisk skicklighet. Avsnittet om genomströmning visar tydligt att forskarutbildningen i pedagogik i Uppsala under senare år i hög grad har handlat om att utbilda till arbete som universitetslektor. Av de 53 anställningarna som akademiska lärare gällde 51 universitetslektorat. Två anställningar gällde professurer. Förvisso har ingen utvärdering skett som skulle kunna belysa svagheter och starka sidor hos de många universitetslektorerna som lärare, men den samlade uppfattningen inom institutionen är att deras arbete överlag värdesätts av studenter och kolleger och att forskarutbildningen givit en grund som är relevant för utbildnings- och undervisningsuppgifter. Inte desto mindre bör bilden av det mycket stora antalet akademiska lärare föranleda diskussioner om balansen mellan forskningsförberedelse och utbildnings/undervisningsförberedelse under tiden som doktorand.

En färdig doktor ska kunna informera om forskning inom universitetsvärlden och utanför denna. Doktorandernas konferensdeltagande med egna bidrag har visat att de allra flesta är skickliga på att formulera sig i tal och skrift om sin egen forskning. Förmågan att arbeta med populärvetenskaplig kommunikation

är däremot inte prövad i samma grad. Ett sätt som förekommit, är att doktorand/doktor och professor tillsammans skriver debattinlägg i dagspress eller specialpress. Denna typ av verksamhet skulle kunna öka om värdet av den uppmärksammas mera systematiskt inom forskarutbildningen.

En orsak till att doktorander sällan deltar i den offentliga debatten om utbildning är antagligen tidspress och kraven på prestation i förhållande till tillmätt studietid. Samma tidspress har påverkat doktorandernas närvaro vid det högre seminariet negativt (se sid. 48). Detta problem med tidspress – verkligt och upplevt – behöver uppmärksammas mer i planeringen inom forskarutbildningen.

Forskarutbildningen ska, som sagt, också utbilda för forskning. Endast ett litet antal av institutionens doktorer är i dag verksamma som forskare på heltid. Antalet fasta anställningar i samhället med forskning som huvuduppgift kan vi inte påverka. Det finns däremot ett klart behov av fler meriteringstjänster för forskning, dels som ett incitament för doktorander under utbildning, dels som en del i en institutionsmiljö där utbildning och forskning ska utvecklas i samspel med varandra. Dagens situation vid institutionen präglas av brist på balans mellan forskning och utbildning; utbildningsuppgifterna dominerar och lösning av grundutbildningens problem väger oftast tyngst. Bättre resurser till forskarassistentanställningar, men också mer resurser för lektors forskning skulle ge en bättre balans mellan utbildning och forskning.

Sammanfattande analys av forskarutbildningen

Till institutionens starka sidor när det gäller forskarutbildningen hör:

- Genomförandet av modellen med *utskjutsning* av ett tjugotal doktorander var lyckosamt
- De anställda doktoranderna har en god arbetsmiljö vad gäller arbetsrum, tillgång till biblioteksresurser och -service, och datorer som arbetsredskap
- Det finns många mötesplatser inom institutionen både organisatoriskt och fysiskt
- De anställda doktoranderna känner sig delaktiga i institutionens verksamheter
- Sedan år 2002 och alltför har institutionsledningen formulerat och genomfört en serie åtgärder i syfte att förbättra arbetsmiljön: Företagshälsovården har gjort en arbetsmiljökartläggning och resultaten har diskuterats vid flera personalmöten. Bland annat har nya personalmötesformer prövats.
- Genusfrågor finns på dagordningen
- Det högre seminariet är innehållsrikt och en intellektuell mötesplats
- Samarbetet med den utbildningsvetenskapliga fakulteten och ILU om forskarutbildningen har utfallit positivt – resurser från två håll har kunnat poolas och perspektiv har kunnat komplettera varandra
- Det finns stor erfarenhet av att bedriva forskarutbildning, vilket kommer till nytta vid samarbete med ett antal högskolor som får

ökande anslag för forskning och för att bekosta doktoranders forskarutbildning

- Utredningen *Pedagogikum* innehåller många förslag som det finns gehör för inom institutionen

Svaga sidor som identifierats är:

- Ett alltför stort antal lärare – professorer och docentkompetenta lektorer – har lämnat institutionen, har eller kommer att begära tjänstledigt på kvalificerad deltid
- Sedan 5-6 år tillbaka har det rått osäkerhet om institutionens och pedagogikämnets plats i universitetets fakultets- och institutionsstruktur. Detta har inneburit oro och frustration
- Situationen för de doktorander som antagits före 1996/1998 kommer ofta i skymundan för arbetet kring de doktorander som antagits under senare år
- Fakultetsanslaget har urholkats under senare år och detta har inneburit att institutionen numera bara kan ha en forskarassistent. Det är inte bra för doktoranderna att möjligheterna till fortsatt meritering är alltför små och inte heller för dynamiken inom institutionen
- Utrymmet för lektorers forskning är också mycket litet beroende på urholkning av fakultetsanslaget
- Institutionen är geografiskt isolerad från andra forskningsmiljöer vid universitetet
- Många doktorander känner osäkerhet inför seminarierna, speciellt det högre seminariet
- Vissa specialseminarier upplevs vara slutna och utbyte mellan olika seminarier är litet
- Sambandet mellan institutionens grundutbildning och forskning – men ej dess forskarutbildning – borde vara starkare
- På senare år har antalet specialkurser i forskarutbildningen varit lägre än tidigare. Kursplaneringen har i några fall kommit igång sent
- IKT-användningen i utbildningen och undervisningen behöver breddas och ökas

Förteckningar

Lokalt regelverk avseende forskarutbildningen vid Uppsala universitet
Antagningsordning för forskarutbildningen vid Uppsala universitet (AFUU).
Beslut 2001-02-19, 2002-11-08. UFV 2001/188, UFV 2002/1430
Föreskrifter avseende forskarutbildningen vid Uppsala universitet (FFUU).
Beslut 2002-11-08. UFV 2002/1435
Riktlinjer för forskarutbildningen vid Uppsala universitet. Beslut 2003-06-24.
UFV 2002/1436
Förlängning av utbildningsbidrag och anställning som doktorand för
doktorander med förtroendeuppdrag. Beslut 2003-12-16. UFV 2003/2569
Ordning för utarbetande av planer för jämställdhet, mångfald och tillgänglighet
samt för likabehandling av studenter och breddad rekrytering fr.o.m. 2004.
Beslut 2004-01-20.
Allmän studieplan för forskarutbildning i pedagogik. Beslut 2003-06-05.
SAMFAK 2003/65

Annat

Rektorsbeslut 2004-01-20. *Lärande för lärare vid Uppsala universitet - utbildning och forskning!* (UFV 2004/70).
Heyman, Ingrid (red.) (1999) Rum för kvalitet!? Självvärdering vid
Pedagogiska institutionen 1998. Arbetsrapporter från Pedagogiska
institutionen 217, Uppsala universitet.
Heyman, Ingrid (red.) (2000) Vid seklets slut. Självvärdering och
kvalitetsutveckling fram till december 1999. Arbetsrapporter från
Pedagogiska institutionen 221, Uppsala universitet.
Rosengren, Karl-Erik & Öhngren, Bo (1997) An Evaluation of Swedish
Research in Education. Stockholm, HSFR.
Pedagogikum - ett centrum för lärande. Utredningsgruppen med uppdrag att
utreda Lärande för lärare vid Uppsala universitet. Pm 2004-03-15.
Promemoria 1996-08-30 om antagning av doktorander till forskarutbildningen i
pedagogik ht 96. Pedagogiska institutionen, Uppsala universitet. (Englund,
Lindblad & Riis)
Promemoria 1999-06 om antagning till forskarutbildningen: Kriterier.
Pedagogiska institutionen, Uppsala universitet. (Broady, Lindblad & Riis)
Samhällsvetenskapliga fakultetsnämnden 2004-01-22. Utvärdering av
forskarutbildningen vid Uppsala universitet - Samhällsvetenskapliga
fakultetsnämndens analys och förslag till åtgärder.